

lluc

juliol-agost 78

n.º 680

50 pts.

HOMENATGE A MIRÓ

cada poble llaura el seu futur

Alegres i oberts

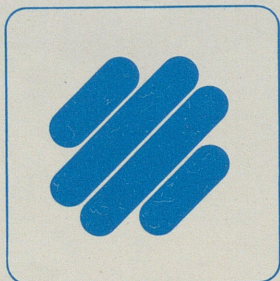

Fa un quant temps que els molins mallorquins ens oferiren el pressagi
d'un bon acolliment...

Però la realitat ha superat totes les nostres previsions.

L'esperit, els costums i el caràcter ens uneixen més enllà del treball.

A Mallorca, ens hi trobem com a casa...

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES

LLUC

Revista bimestral, n.º 680
Any LVIII

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció: Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 300 ptes. anuals
Estranger: 350 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 50 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix: taller gràfic ramon
Balmes, 39 - Tel. 25 44 32
Dipòsit legal: P. M. 276-1958

= Sumari =

Pàg.

- 2 **CORREU: La controvèrsia sobre la nostra senyera.** Dues notes de J. Segura i G. Bibiloni, per posar fi a la controvèrsia mantinguda en aquesta revista.
- 3 **Sobre el nom antic de Palma,** per Joan Miralles i Montserrat.
- 5 **EDITORIALS: La nostra llengua a la pre-autonomia.**
En Joan Miró al servei del poble.
Aquest número vol ser un homenatge al nostre gran artista universal JOAN MIRÓ, en el seu vuitanta-cinquè aniversari.
- 7 Gabriel Janer Manila ha mantingut una conversa amb **Joan Miró: amb els dits plens de sol, de sang i de roselles.**
- 9 Publicam tres poemes dedicats per Salvador Espriu, J.V. Foix i Vidal i Tomàs, a Joan Miró i que no són gaire coneguts. Es l'homenatge poètic al nostre artista.
Predicat des d'una pintura de Joan Miró, per Salvador Espriu.
Fèiem estella de les branques mortes, per J.V. Foix.
«Les fastes de la grande et ancienne ménéstrandisse», per Bernat Vidal i Tomàs.
- 11 **Homenatge a Joan Miró. Quin homenatge?** Un comentari agut i crític de Camilo J. Cela Conde.
- 13 **El llenguatge de Joan Miró.** «Quanta llavor, que n'hi ha, de llavor, amagada dins la pintura de Joan Miró», per Jaume Vidal.
- 14 **Joan Miró i el teatre,** per Gabriel Janer Manila. Què ha fet pel teatre el gran pintor, tot remarcant la seva darrera creació de màscares, ninots i decorats a «Mori el Merma», estrenat pel grup Claca enguany a Ciutat.
- 15 **Cronologia de Joan Miró,** des de 1893, quan neix a Barcelona, fins a 1978.
- 17 **L'ESGLÉSIA NOSTRA.** Un document polèmic sobre un tema de «guerra» actual: **L'Església i l'ensenyament.** Certament una veu discordant dins una sèrie de veus més o menys «jeràrquiques». El publicà el grup de preveres dels primers dimarts el passat mes de juny. Se'n reproduïxen les conclusions i entorn seu s'hi munta una taula rodona.
- 20 **Desencant de la revolució o fuga de la realitat,** per Jordi Gayà. Un comentari d'actualitat sobre el pensament filosòfic, en el desè aniversari del maig francès: que va des d'Europa i Tokio, passant per la protesta de grups liberals i ecològics a la Dragonera.
- 22 **Cap a una política cultural del país:** elements per a una reflexió (I) per Xavier Garcia-Cassanyes.
- 26 Joan Parets ens ofereix una primera contribució a la història dels músics mallorquins amb una llista de compositors, des del segle XVI fins als nascuts en el s. XIX: **Apunts per a una història de la música de Mallorca.**
- 30 **La Germania a Santa Maria del Camí amb una intervenció d'En Joanot Colom,** per Josep Capó. Un apunt molt interessant sobre el cap de la germania mallorquina, tan blasmat per Quadrado.

Correu

La controvèrsia sobre la nostra senyera

LLUC dóna per acabada amb aquestes dues respostes-comunicats de J. Segura y G. Bibiloni la controvèrsia que un article d'aquest darrer, publicat al n.º de maig de 1977 (pàg. 7-12), ençatà en aquesta revista entre els dos autors, i que s'ha perllongat fins al propassat número de la nostra revista.

El punt de vista de J. Segura

Amic Bibiloni: Tu obrires el foc sense provocació meva, jo vaig replicar; tu feres un segon article, no vaig tenir més remei que defensar-me advertint que donava la qüestió per acabada; malgrat tot, escrius una tercera part.

Dius que la meva «tossuderia és difícilment superable»; crec que demostres esser molt més cabota que jo.

Si quan dius que som «un jove aficcionat a la història», vols dir que els meus pares no es pogueren permetre el luxe de deixar-me acabar la carrera i treure el títol, tens raó; però consider de molt mal gust per la teva part retreure això. Per altra part tu ets un professor de llengua, quins coneixements creus tenir per a poder judicar la meva tasca d'investigador històric especialitzat en temes militars?

M'insultes en tractar-me d'anticatalà; i la teva apreciació és tan insubstancial per a qualsevol que em conegui, que em llegesqui, que hagi vist l'ambientació catalana de la meva llar o de l'arxiu històric que dirigesc, que, en bé dels lectors, m'estim més no defensar-me d'aquesta acusació ni rebatre els teus pobres arguments i sofismes.

Com que vaig prometre NO parlar més que l'afer que tu ja saps, no faltaré a la meva promesa; em limitaré a demostrar que EM DONES LA RAO. Però abans, parlem de:

ELS TEUS CONEIXEMENTS HISTORICS

Dius que et sembla «història ficció» el que jo dic sobre el nombre de barres; doncs bé, dóna la casualitat que NO ho dic jo, ho diu un senyor que tenia el títol d'historiador i totes les patenes que tu exegeixes; trobaràs el text a la «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», tom XXI, ps. 255-260. Si tu, que et tens per un historiador consumat, no coneixes l'existència d'aquesta publicació, crec que NO és culpa meva.

Segons tu i altres pan-catalanistes, als nostres avis tant se'ls era tenir un rei mallorquí com un rei català; ¿és que des de la teva glòria d'historiador no recordes l'heroica resistència del castell d'Alaró?, ¿no saps que els seus defensors foren torrats vius pel teu «bon rei d'Aragó?», ¿no t'han dit que el poble mallorquí recollí les seves cendres, les enterrà a la Seu i els declarà màrtirs per la independència i sants?, ¿no has llegit que durant la segona invasió els catalans feren cruel persecució entre els pollencins que sostingueren la resistència del Castell del Rei, el qual, per cert, és així anomenat en record del seu rei legítim, el desafortunat i assassinat Jaume III de Mallorca?

Però el que ja no pot anar ni amb rodes és el que et riguis (diferents vegades) de mí perquè vaig escriure que el rei d'Aragó que ens invadí l'any 1343 nomia Pere IV. Tu insisteixes que era III; ¿és que per ventura no saps que IV d'Aragó, III de Barcelona i, si m'apures, I de Mallorca és tot la mateixa persona?. ¿és que els teus grandiosos coneixements històrics no arriben per a entendre que «Carlos V de Alemania y I de España» és el mateix individu?

EM DONA LA RAO

Repetidament has reconegut que el document de 1312 és autèntic, fent, però, la salvetat que no va esser aplicat a la pràctica; quan et vaig demostrar que els nostres passats el registraren sota el títol «pro signo portando», que va esser trobat a les muralles de Ciutat, a Frontignan i a Perpinyà, i que els segles XVIII-XIX s'emprà per a marcar les peces de les balances d'argenter, dius que sí, que tengué vigència, però sols a l'illa de Mallorca, perquè, segons tu, el Regne de Mallorca era sols l'illa.

Dónes la callada per resposta quan dic que la «Gran Enciclopèdia Catalana» al tom III, p. 267, el President de la O.C.B. a la U.H. del 5 i 9 de novembre passat, l'Obra Cultural corporativament a la U.H. del 6 d'octubre del 76, i «La Veu de Catalunya» de l'any 1923 AFIRMEN que la bandera del Regne és la del castell.

Reconeixes a la p. 31 que «Sanç creà un escut dividit en dues parts, tal com es dedueix del document corresponent, que féu extensiu a la universitat i al regne» (son paraules teves textuales).

Creç que està clar per a qualsevol que sàpiga llegir que EM DONES LA RAO.

Ara bé, tu pretens que el Regne sols era la nostra illa sense donar una solta prova, com si fos la cosa més sabuda i

natural del món. Creç que és tan evident (és axiomàtic) que demostrant-te que el Regne eren (i són) totes les illes no et quedarà altre remei que confessar públicament que la bandera d'En Sanç fou emprada per tots els balears i que podem continuar amb ells.

EN RESUM

En Bibiloni està d'acord amb el bessó de totes les meves afirmacions (vegeu el capítol «En dóna la raó»).

Accepta l'autenticitat, legalitat i historicitat del document de 1312 que concedeix una bandera per a TOT el Regne.

S'ha demostrat amb proves documentals i de raciocini que el Regne eren totes les illes, que s'ha trobat el mateix símbol a la Catalunya Nord i que, per tant, es impossible que sols s'empràs a Mallorca.

Tàcitament reconeix que la **Gran Enciclopèdia Catalana**, tom III, p. 267 diu veritat al dir: «el rei Sanç de Mallorca fa extensiu a TOT el seu regne una bandera amb les quatre barres i el castell».

Doncs, què vol?, ¿que diguem «amén» a les seves batallonades? (Elli reconeix l'autenticitat del document, accepta la seva existència a Mallorca i fora Mallorca, però NEGA que s'empràs fora de l'illa).

Estimat germà: com veus me podria riure de tu. Però no ho faré, no me vull posar al teu nivell; una vegada demostrat QUE EM DONES LA RAO t'ofereix la meva mà i una possible solució: els símbols que representen una persona (firma, expressió del rostre, caracter...), una nació (bandera, escut, moneda...) poden canviar amb el temps.

Reconeguem tots plegats que la bandera «del castell» fou i es la de les Balears i reconeguem també que si el poble illenc decideix substituir-la per un altre símbol, sigui el que sigui, està en el seu dret.

El que NO es pot acceptar de cap forma és que diguis que no ha existit mai després de reconèixer l'autenticitat del document i el seu ús a Mallorca i fora Mallorca.

JOSEP SEGURA I SALADO

Resposta de G. Bibiloni

El meu punt de vista sobre la historicitat de la senyera amb el signe d'un castell ha estat exposat a tres articles d'aquesta revista (**La senyera de la discòrdia**, maig 1977, novembre 1977 i maig-juny 1978). Atès que a l'escrit precedent Josep Segura no introdueix cap element nou susceptible de ser analitzat científicament —l'abast del concepte de **Regne de Mallorca** és una altra qüestió dins la qual no vull ni puc entrar—, sinó que es limita a repetir conceptes ja exposats amb anterioritat i a fer valoracions subjectives i personals que es comenten per si soles, no crec necessari d'afegir cap altra consideració.

GABRIEL BIBILONI

SOBRE EL NOM ANTIC DE PALMA

He llegit en el correu de LLUC del n.º passat (maig-juny 1978) la carta de Bartomeu Carrió i Trujillano i la resposta de la revista a les preguntes sobre qüestions toponomàstiques que hi ha fa el lector. A parer meu en la contesta de la revista hi ha algunes inexactituds. Em referiré només a la qüestió del nom antic de la capital de l'illa.

Crec que la contesta no acaba de ser exacta quan diu «CIUTAT DE MALLORCA és el nom que els conquistadors catalans donaren a Medina Mayurka, la ciutat mora de la nostra illa. Els antics documents sempre li donen aquest nom, d'un ressò tan entranyable per a molts d'escriptors i per a tants de pagesos que sempre parlen de CIUTAT, referint-se a la capital de l'illa» (p. 3). A més, cal matisar una mica això que «Darreterament s'insisteix a posar l'article LA davant CIUTAT DE MALLORCA, encara que aquest article no tenguí cap tradició entre la nostra gent» (ibídem).

Podem fer-hi algunes consideracions:

1. En realitat, de cada vegada més, estic convençut, amb l'amic i col·lega Gabriel Bibiloni, que el nom genuí de la nostra capital va ser **Mallorques** o, menys freqüentment, **Mallorca**, durant l'edat mitjana (1). A partir del segle XVI es féu general **Mallorca**, i així seguiren les coses fins a principis del segle XVIII (decret de Nova Planta) en què hom ressuicita el nom romà de **Palma** (2).

2. El mateix podem dir de la nostra illa. A grans trets podem dir que a l'edat mitjana (s. XIII-XV) tenim sobretot **Mallorques**, i, menys sovint, **Mallorca**. Per contra, també al segle XVI es generalitza la darrera forma.

3. Ara bé, aquest tractament idèntic per a designar l'illa i la seva capital induí als repobladors, ja des del primer moment, a referir-se col·loquialment a CIUTAT, sense article, en contraposició a la resta de l'illa. No oblidem que fins a l'any 1523, en què Alcúdia fou recompensada amb l'atorgament reial del títol de ciutat, la nostra capital fou LA CIUTAT per antonomàsia (3). D'altra banda, com és sabut, a la part forana, sobretoa entre els pagesos de les velles generacions, és encara perfectament viu d'ús de CIUTAT, sense article. Per exemple, viure a **Ciutat**, anar a **Ciutat**, venir de **Ciutat**, passar per **Ciutat**, etc.

4. Per contra, en la documentació les coses se compliquen una mica més. D'aquesta manera tenim, a l'edat mitjana, per a referir-se a l'illa: **l'illa de Mallorques** (en llatí **insula Maioricarum**) (4), i, menys sovint, **l'illa de Mallorca** (**insula Maioricae**), que després es generalitzà. Designant la ciutat, hom escriu **la ciutat de Mallorques** (**civitas**

Maioricae), **la Ciutat** o **Ciutat** (**civitas**). Tot això, al costat, evidentment, de les conegudes formes **Mallorques** (**Maioricae**), o **Mallorca** (**Maiorica**).

A partir del segle XVI es generalitza **la ciutat de Mallorca**, **Mallorca**, **la Ciutat** o **Ciutat** en la documentació, mentre que en la parla col·loquial el poble continuava amb CIUTAT «tout court».

A principis del segle XVIII, degut al decret de Nova Planta, el nom romà de **Palma** passa a ésser oficial en la documentació, però caldrà esperar el segle XX perquè es generalitzi col·loquialment en amplis sectors de població.

5. El fet de pensar que el nom genuí de la capital de l'illa és i ha estat **Ciutat de Mallorques** o **Ciutat de Mallorca** ha induït a prescindir de l'article, que sempre havia duit tradicionalment en l'ús documental.

6. Remarquem que hi ha un evident paral·lelisme amb el món de la capital de l'illa d'Eivissa. El fet que tothom hi digui anar a **vila**, venir de **vila**, etc. no implica que el nom de la capital sigui **Vila**, sinó **Eivissa**, com el nom de la mateixa illa. I tot això no obsta que a efectes de distingir entre l'illa i la ciutat hom no faci ús del compost **la vila d'Eivissa** o **la ciutat d'Eivissa**, segons es tracti d'abans o de després del 1782, l'any en què Eivissa passà a ser ciutat (5).

De la mateixa manera, crec que maldatament en la parla col·loquial tenguem **Ciutat**, i en la documentació tradicional **la Ciutat**, **la Ciutat de Mallorca** (o de **Mallorques**), això no pot implicar que el nom genuí no sigui **Mallorques** o **Mallorca**, exactament igual que el nom de l'illa.

Vegem-ne ara una mica de documentació:

Segle XIII (1229-1231) (6)

8-IX-1229: «mes setge sobre **Mallorques**» (p. 25).

29-XI-1229. «**civitatem Maioricensem**» (p. 26).

6-XII-1229: «in obsidione **Maiorice**» (p. 27).

20-III-1230: «in **civitate Maioricarum**» (p. 28).

«notarii publici **civitatis Maioricharum**» (p. 29).

31-III-1230: «ad capiendam **civitatem Maioricharum**» (p. 30).

«Dat. apud **Maiorichas**» (p. 32).

18-IV-1230: «Item donamus ecclesie beate Marie de **Malorchis**» (p. 33).

«et ecclesie beate Marie **Maioricharum**» (p. 33).

30-VI-1230: «Signum Bernardi Iulolli notarii **Maioricarum testis**» (p. 35).

«domus Templi **civitatis Maioricarum**» (p. 38).

4-X-1230: «domus Templi de **Maiorica**» (p. 38).

«fratres Templi **Maioricarum**» (p. 38).

9-XI-1230: «supra Ecclesia catedralis [sic] de **Maioricis**» (p. 46).

«quod crearetur episcopus in **Maioricis** et fiat ibi ecclesia cathedralis» (p. 47).

20-XII-1230: «in **Maioricana civitate**» (p. 51).

1-III-1231: «e de la ciutat de **Malorqua**» (p. 61).

«Dada a **Malorcha**» (p. 65).

21-V-1231: «in Almudayna eiusdem **Civitatis maioricensis**» (p. 72).

Segle XIV (1348 (7) i 1357-1360) (8)

5-VII-1348: «B. Michaelis **Civitatis Maioricarum**» (p. 123).

«B. Michaelis **Civitatis**» (p. 123).

«Petri Rovira, civis **Maioricarum**» (p. 123).

6-VII-1348: «Datum **Maioricis**» (p. 124).

9-VII-1348: «S. Nicholay dicte **Civitatis**» (p. 126).

(1) I MADINA MAYURQA durant l'època musulmana.

(2) I no PALMARIA, com pensaven alguns il·lustrats del s. XVIII. Vegeu, per exemple: «Adsumt in hac **Palmaria Civitate**...», dins **Il·lustracions antixuetes en el segle XVIII de F. RIERA MONTERRAT** (Mallorca 1973), pàg. 194.

(3) La pròxima població de Mallorca que rebé el títol de ciutat és Felanitx, ja al segle XIX (1886). Les altres daten només del segle present: Inca (1900), Sóller (1904), Manacor (1912) i Lluçmajor (1916).

Remarquem, d'altra banda, que en els Països Catalans no hi ha pràcticament noms de poblacions amb el compost **Ciutat**, tret d'alguna excepció: **Castellciutat**, a l'Alt Urgell, temps enrera coneguda popularment per **Ciutat**. Tenim també **Ciutat**, com a nom d'un santuari i antiga parròquia del municipi de Secastella, a l'esquerra del Cinca (GEG, s.v. **ciutat**).

Ben diferent és el territori castellano-parlant, on es troben ciutats tan importants com: **Ciudad Bolívar**, capital de l'estat de Bolívar (Veneçuela), **Ciudad Guayana**, ciutat del sud-est de l'estat de Bolívar (Veneçuela), **Ciudad Juárez**, ciutat del nord de l'estat de Chihuahua (Mèxic), **Ciudad Real**, ciutat de Castella la Nova, capital de la província de Ciudad Real, **Ciudad Rodrigo**, ciutat de Lleó (Salamanca), etc.

(4) Es estrany que MAIORICAS (o MAIORICA) hagi donat **Mallorques** (o **Mallorca**) en lloc de ***Majorques** (o ***Majorca**), que és el resultat que li correspondria des del punt de vista de l'ortodòxia fonètica-diacrònica. Basta i prou recordar el mot **major** (< ll. MAIORE), totalment «normal» des del punt de vista de l'evolució de la llengua. És possible que aquesta anomalia fonètica es pugui explicar d'acord amb la mateixa fisiognomia del mossàrab mallorquí o, així mateix, amb l'especial estructura fònica de l'àrab parlat a Mallorca durant la dominació islàmica. Sobre aquest punt vegeu J. COROMINES, **Estudis de Fonètica Històrica**, dins «Entre dos llenguatges» vol. I (Barcelona 1976) nota 44, pàgs. 46-48.

(5) Sobre aquest tema vegeu dos articles especialment suggestius de M. VILLANGOMEZ, **Sobre el nom de la ciutat més antiga de les illes «Lluc»** (maig 1969) pàgs. 10 i 11, i **Tornant a la Toponímia eivissenca «Lluc»** (maig 1970) pàgs. 17 i 18.

(6) Extret del **Corpus documental balear. Reinado de Jaime I. (I)**, de L. PEREZ MARTINEZ, dins «Fontes Rerum Balearium» I (Palma de Mallorca 1977) pàgs. 1-112.

(7) Extret de **Registra collationum ecclesie maioricensis** (s. XIV) de J. ROSSELLO LLITERAS, dins «Fontes Rerum Balearium» I (ibídem) pàgs. 113-256.

(8) Extret del **Llibre de Cort reial (Llibre de Provisions)** n.º 5 de l'Arxlu Municipal de Montuiri.

3-VIII-1348: «S. Eulalie Civitatis Maiorlensis» (p. 132).

24-VIII-1348: «B. Eulalie Civitatis» (p. 143).

17-VI-1359: «en Pascual Gilibert, braser de la Ciutat de Mallorca» (f. 44.19).

22-VII-1359: «Habram Sentou, jueu de Mallorca» (f. 46v.27).

16-VI-1357: «na Simona, muler d'en Simon Rog, braser e siutadà de Mallorca» (f. 14v.22).

18-X-1358: «que'n Pericó Tona, prevera benifasiat en Santa Ullalla de Mallorca» (f. 34.3 i 4).

19-VIII-1359: «viu vanir en Falip Muntaner, lo qual vania de la Ciutat» (f. 53.29).

3-VIII-1358: «lo dit Arnau Sera prestade li avia per anar-na en Ciutat» (f. 28v.30).

18-X-1358: «e l jova, qui a nom en Banyeras, de Ciutat» (f. 35.26).

Segles XVI-XVIII

D'aquests segles podem fer menció de les denominacions que trobam registrades en un recull de mapes publicats per la «Casa de Colom» de Felanitx, amb el títol de *Old cartographies of Mallorca* (9). Vegeu en primer terme el nom de l'illa i en el segon el nom de la capital:

I. Venècia 1530: *Isola di Maorica / Majorica ó Maiorque.*

II. Palma 1683: *Insula Maioricae / Mallorca.*

III. Alemanya 1613: *Majorca / Mallorca.*

IV. Amsterdam 1618: *Majorca / Majorca.*

V. París 1653: *Maiorca / Maiorca.*

VI. Palma 1784: *Mallorca / Palma capital.*

VII. Alemanya 1706: *Insula Maiorca / Maiorca.*

VIII. París 1715: *l'isle Mayorque / Palma.*

IX. Marsella 1740: *Maiorque / Maiorque ou Palme.*

X. Alemanya 1756: *I. Maiorca / Maiorca oder Palma.*

**JOAN MIRALLES
I MONTSERRAT**

(9) COLOM'S MUSEUM-HOUSE *Old cartographies of Mallorca* (Felanitx 1968).

NOVES PUBLICACIONS DE L'EDITORIAL MOLL:

JAUME OLIVER. **ESCOLA I SOCIETAT**
(L'ensenyament a les Illes en el segle XX)

GAFIM. **Tres viatges en calma per l'illa de la calma**
Segona edició

FRANCESC DE B. MOLL

Exercicis de Gramàtica Catalana. Segona edició

Segueix la publicació, en fascicles, del tom II de la
FLORA DE MALLORCA del P. FRANCESC BONAFÈ

Distribució: **LLIBRES MALLORCA.** Fortuny, 5. Palma de Mallorca.

XARXA CULTURAL S. A.

Una colla de serveis culturals a ca vostra

Adheriu-vos-hi: Ronda del Guinardó, 24 A. Barcelona (12)

La nostra llengua en la pre-autonomia

editorial

El que **LLUC** demanava al seu editorial de desembre proppassat se n'ha anat en orris, després d'un guirigall de discussions entre els nostres parlamentaris sobre la «nostra» (valent eufemisme) llengua en el decret de pre-autonomia i l'ús del català a Mallorca en aquest període. Demanàvem aleshores que els parlamentaris i el nostre poble sapiguessin defensar l'article 2 del projecte de Reial Decret sense cap modificació ni una.

Vegem què diu l'exposició de motius, que encapçala el decret de pre-autonomia, aparegut dia 30 del proppassat juny: «Se deja para después que la Constitución haya entrado en vigor la regulación jurídica del uso oficial de la lengua y bandera regionales que son realidades sociales vigentes en Baleares».

Ni es diu quina és aquesta llengua ni quina és aquesta bandera, i endemés se'ns enfloca que són «regionales», parauleta que sempre ha servit per minimitzar i rebaixar tot allò que té de propi un poble i una nacionalitat.

El text no ens pot produir més que decepció, ens infligeix una inmerescuda humiliació després que els nostres parlamentaris de centre i d'esquerra havien arribat a un consens, i volien anomenar la «nostra» llengua amb el nom que li és propi i científicament i històricament indiscutible: **catalana**. Però a Madrid això no els deu fer gràcia (i a altres d'aquí tampoc), però els governants madrilenys, per aclarir dubtes, haurien pogut almanco assabentar-se'n científicament a través de la «Real Academia de la Lengua Española» i haurien obtingut certa-

ment una resposta clara i llampant: els mallorquins naturalment parlem català.

Pensem que no hi haurà vertadera autonomia sense una recuperació íntegra de la llengua catalana a Mallorca. Recordem altra volta el patriarca: **Poble que sa llengua cobra, se recobra a si mateix**.

Enfront de retalls i manipulacions, però, no hi valen potadetes estèrils ni lamentacions. Es hora d'ajuntar esforços, tots, per emprendre la tasca decidida i pràctica d'empènyer per tots la normalització de la nostra llengua i cultura.

Ens ha arribat la nova que una personalitat de l'Administració estatal a Mallorca ha promès, des d'ara, l'ensenyament a Mallorca de i en català. Desitjam que no siguin promeses a l'aire, sinó que es tradueixin en fets concrets ja el proper curs, pel mes de setembre.

Si la norma jurídica és esquifida, cal potenciar la realitat de tal manera que arribi un moment que l'hàgim d'eixamplar.

Volem acabar fent una crida especial als mestres, a tots els ensenyants, un bon nombre dels quals ha seguit amb entusiasme el curs d'estiu recentment acabat a la Porciúncula, i organitzat per la Càtedra «Ramon Llull» de la Universitat de Barcelona i pel nostre Estudi General lul·lià. Els professors de les nostres escoles són els cridats a ser els artífexs primordials del capgirament de la situació cultural: des d'una forastera imposada, a una nostra, arrelada, personalitzada, pròpia del nostre poble i de la seva història, mirant cap a un futur.

EDITORIAL

En Joan Miró al servei del poble

L'home, l'artista, que **LLUC** vol homenatjar en el principi de les enhorabones que rebrà en aquesta Ciutat de Mallorca, és d'una línia biogràfica feül i exemplar.

En una ocasió va declarar que sempre volia pintar amb els peus tocant sa terra. Tot un símbol. De fidelitat al seu país. La clau, també, de la seva universalitat.

Pel fet d'haver posat el seu art i la seva vida al servei del seu propi poble, s'ha posat al servei de la humanitat sencera.

A la seva obra, efectivament, hi descobrim una recerca apassionada i lúcida de les arrels del país; una voluntat de revelar a aquest país la seva identitat més pura. I en parlar d'això, no volem deixar de recordar la seva ascendència mallorquina, el seu naixement al Principat, les seves estades a Montroig i a la nostra Ciutat, unint vitalment el que la història, la cultura i la nissaga mai no han deixat de conjuntar.

L'art de Miró empra l'art tradicional, les eines rudimentàries de treballar la terra —vegeu l'arada del cartell de la nostra portada—, els més elementals valors d'aquesta mateixa terra: tot això és una presència constant a la seva obra: pintura, escultura, tapissos, decorats...

Recentment en Joan Miró, soci exemplar i predilecte de l'**Obra Cultural Balear**, ha donat

una prova més de la seva fidelitat, de la seva voluntat ferma de contribuir al retrobament del nostre país, fent obsequi a aquesta entitat del cartell que reproduïm a la portada d'aquest número i que sens dubte és una de les darreres creacions més poderoses de l'artista. Ens consta que Joan Miró quan creava aquest cartell tenia ben present el record d'aquells que, durant els anys negres de la dictadura darrera, patiren exili o presó precisament per causa de la fidelitat al seu poble. Concretament volaven per la seva ment artística les figures de Gabriel Alomar i del seu cunyat Lambert Juncosa.

Joan Miró no sols ha regalat un cartell a O. C. B. També li ha fet donació de 50 litografies perquè, amb el fruit de la seva venda, pugui prosseguir llaurant la terra nostra i assaonant-la amb la llecor de la cultura que li és pròpia i inalienable.

La nostra revista, en nom d'O. C. B., retent un homenatge tan degut al pintor, vol donar-li les gràcies, tot alegrant-se que els ideals de **LLUC** es donin l'abraçada amb els ideals artístics que Joan Miró, artista ben nostre i universal plenament, ha defensat i plasmat al llarg de la seva trajectòria de 85 anys al servei del nostre poble i de la humanitat sencera.

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

Tancat durant tot el mes
d'agost

Joan Miró: amb els dits plens de sol, de sang i de roselles

Aquella tarda vaig pujar a Son Abrines. Era un horabaixa calent d'estiu i la mar es perfilava lluent i clara entre retalls de llum i clapes de capvespre. Vaig aturar un taxi:

—Em vol dur a Son Abrines?

—A on diu?

—Em dugui a «Kalkuta». ¿Què hi sap a «Kalkuta»?

—Ah, sí! Això és a prop dels apartaments d'Impala...

—Exacte. Son Abrines és a prop de «Kalkuta», no gaire lluny dels apartaments...

—I vol dir que Son Abrines no li ha posat algun estrafolari a aquest lloc?

—No sabria dir-li...

La tarda s'omplia de transparències, de velles i harmonioses tebiors.

He tocat a la porta del jardí i un ca silenciós, com un enigmàtic mestre de cerimònies, potser com un majordom anglès i solemne, m'ha acompanyat fins a la casa. A aquella hora, uns fotògrafs retrataven alguns quadres antics de Joan Miró per la catàleg de l'exposició a Sa Llotja de Ciutat; concretament, dos pastells de 1910: «La Plaça de Santa Catalina» i «El bosc de Bellver». Després, Miró m'explicarà que varen esser exposats al Cercle de Belles Arts de Barcelona, aquests quadres, però que d'això ja fa molt de temps...

Dona Pilar Juncosa, l'esposa del pintor, els ofereix dues teles, perquè les retratin, que Joan Miró ha dedicat als seus néts Teodor i Joan Punyet i Miró: «Personage et oiseaux devant le soleil» i «Personage devant la luna», un i altre, pintats el 1976. Un fotògraf em demana si vull aguantar-li el primer d'aquests quadres, mentre ell enfoca la màquina i dispara... Davant aquest sol enorme de Miró, som cinc: l'ocell, el personatge, el fotògraf, jo i una aranya menuda que tresca incansable dins l'ample cercle de sang i de roselles.

Dona Pilar ens mostra algunes velles fotografies: el retrat de nuviis, una altra a Granada, en un pati de l'Alhambra, disfressats de moros amb Sert i d'altres amics, una altra de Joan Miró amb el president Eisenhower... Ha comparegut un ca negre, no gaire gros, impertinent i malcriat. Lladra i mossega: un cop les sabates, l'al-

G. Janer conversa amb J. Miró
(Les fotos de Miró, que publicam en aquest número, han estat facilitades per ULTIMA HORA)

tres les cames dels calçons o la borsa de pell del fotògraf...

Finalment, l'esposa ha anat a la porta de l'estudi i l'ha cridat amb recel perquè pujàs, car és difícil arrabassar-lo del treball i sostreure'l de la feina...

—Joan... Joan! Estàs molt ocupat?

Joan Miró ha comparegut, lentament, i ens ha convidat a seure als graons de pedra del jardí. Porta la roba de feina, una bata blava tota plena de taques i vermelles, verdes i grogues... El mar s'estenia més enllà de les últimes cases com un mantell de seda amb lluentors d'escata. La brillantor d'un mar i d'una història que ha vingut a posarse sobre la mirada d'aquest home, que ha volgut mirar —mirava, En Miró— el cel i la terra apassionadament, imaginativament, i ha estat capaç d'assassinar la pintura, tot simplificant per la via fantàstica l'ordre natural de les coses.

La brillantor sarcàstica d'una mirada cruel, delirant, aturmentada, contradictòria, espontània,

plena de solitud i de silenci. La solitud d'un home lligat a la terra —quantas vegades he imaginat en Joan Miró copulant lliurement amb la terra—, lligat a la tradició de llibertat del seu poble, disposat sempre a pegar un cop de falç a les tiranies i als dogals —a assassinar les farses, a retre homenatge a la llum, al triomf de la llum, i embadalir-se com un personatge inconegut, com un ocell, com jo, com una aranya o com un fotògraf davant el cercle roig de sang i de roselles.

—Tota la vida m'ha agradat practicar una mica d'esport. Hi ha una foto per aquí en què em veuen vestit de ciclista, és del primer any que era a París...

—I en moto? ¿Què hi ha anat mai, en moto?

—Em fa por, la moto. Una vegada que hi vaig anar, m'aferrava molt fort al de davant, perquè tenia por de caure.

—Què fa, ara?

—Treball durant moltes hores, cada dia. Preparar amb il·lusió l'exposició de Sa Llotja. Avui mateix m'han dit que hi ha la possibilitat de portar els quadres del museu del Louvre... Estaria molt bé.

—L'autorretret i la ballarina?

—Exacte. Eren de Picasso. Els havia comprat ja fa molt de temps i els estimava molt.

—M'han dit de la possibilitat d'una exposició a Ciutat de les seves escultures, que coincidiria amb la de pintura de Sa Llotja. ¿Què hi ha d'això?

—Hi ha moltes possibilitats. Les escultures han de venir de París i es projecta de fer-la al palau de Can March. Els March tenen un quadre meu de l'any disset. No sé, exactament, si el tenen a Cala Ratjada. Allà, he sentit dir que hi ha una bona col·lecció d'escultura i m'han dit que pensen donar-la al poble de Mallorca. Aquest quadre de què et parl és un paisatge: «La torrentera de Montirroig». Me'n record molt bé dels colors d'aquest quadre: dels grisos, uns grisos molt bonics, i del cel...

Joan Miró m'ha mirat somrient amb la mirada del jardiner que compon i descompon les constel·lacions i la llum, que serveix memòria dels terrors i sap desafiar la imaginació i l'energia, tot integrant-se en la naturalesa fascinant del seu poble. Hem parlat molt de temps, aquesta tarda, i ha sortit Giacometti, Kanidnsky, Picasso...

L'horabaixa ha caigut definitivament. El mar s'ha tenyit de clapes entintades i al cel ha comparegut la lluna rodejada d'estels. Potser, dels estels que Joan Miró porta dins les mans, per abocar-los impetuosament sobre les teles.

GABRIEL JANER MANILA

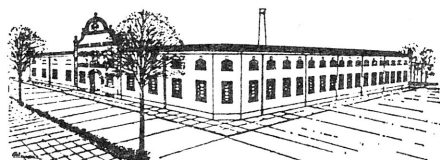
VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

CAIMARI

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

Predicat des d'una pintura de Joan Miró

Aquests poemes han estat publicats a SERRA D'OR (el d'Espriu), a LA VANGUARDIA (el de Foix) i el de Bernat Vidal al llibre que dedicaren a J. Miró els poetes mallorquins: El vol de l'alosa. Els tornam a publicar perquè creim que és el millor homenatge poètic que podem retre a Joan Miró i no són prou coneguts.

L'esmolada falç
ha il·lescat la lluna
com si fos de pa.

La tallà rabent,
dura, cruel, seca,
una mà de vell.

Va llençant al riu,
a bocins i engrunes,
la llum de la nit.

A miques, a grums,
als ventrells dels peixos
de seguida put.

Quin esquer més bo!
Cuc a l'ham, podrida,
res com la claror.

En la fosca, sols
ullés endins febregegen
brillantors de l'or.

Tots som ara cecs
i palpem feixugues
bosses de diner.

Molt tibants, ens fan
bruts serveis de grosses
natges de barram.

Gasius porcs, bastim
bordells amb les runes
del nostre país.

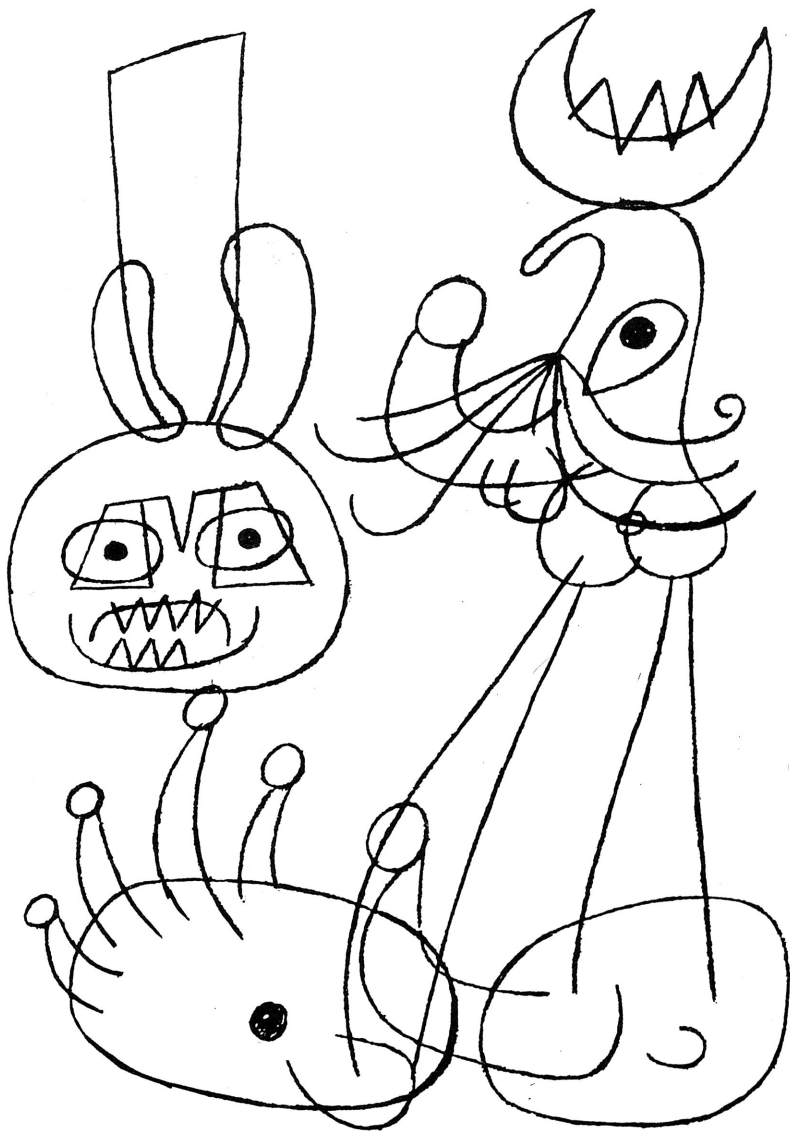
Al rar laberint
són colgats els ossos
d'aquell mort destí.

Qui retrobarà
fils, camins que drecin
a la llibertat?

Mai ningú, per sort.
Dels béns tenen cura
sabres i dragons.

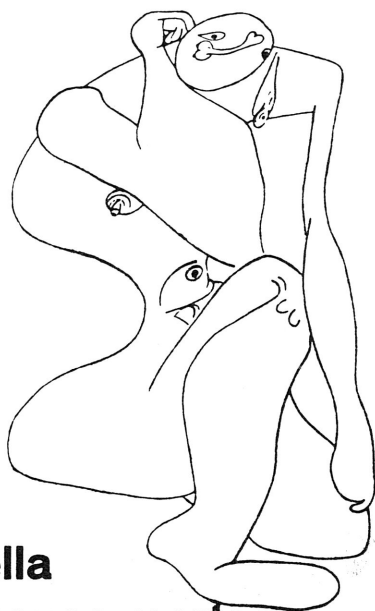
L'únic important:
que no ens robin d'altres
lladres els cabals.

Rics i vils, cantem
la lluna, la bruna,
la buidor del cel.

Dibuix de Miró 1953

Dibuix de Miró 1937

Fèiem estella de les branques mortes

Èrem, Miró —fa temps!—, carters de vila.
Arribàvem molt d'hora dels aforès
—dels confins d'una nit amb flora sense tija—
carregats amb fardells de cartes de tot gruix
sense adreça ni nom, senyals ni bolla,
i amples cartons amb esborralls i tints.
Cridàvem, fos qui fos, per prada i horta,
amb gests altius i la paraula forta.

Pujàvem a la trona de l'ermita
—tocant al pi brancut on les verdors s'ajusten—
i a raig tirat, com qui espargeix el gra
en una artiga tot just esbancada,
escampàvem l'espessa paperassa.
Els qui hi eren, comptats, perduts o refiats,
delejants de la fosca i del misteri,
o del que lluu al rebrot d'una olivera,
s'ajupien. Cascú en el seu paper
—oh prodigi!— llegia el seu nom i la senya,
i, amb estil nou, la lletra del missatge.
Sortien testadrets, com si es llevessin
i arran del mar minvat repreguessin el somni.
Vagaven retrobats per caminals de llum,
amb l'arma nova al braç, francs i arrelats,
en un país novell amb flors sense llegenda,
sense ròncs, ni erms ni pedruscalla.
Alliberats i sedejants alhora
descobrien les fonts de l'aigua intacta.

El temps no és per als qui salven l'hora
i el dia i l'any, amb seny o fora seny.
Amb pas vital —quan esclata la rosa
i l'alba neix de l'alba— avancen pels sorrals
atents al blanc ardent que les colors genera,
i del negre absolut premien les benaurances.
A les selves d'amunt o en riba torta,
hem fet estella de la branca morta.

J. V. FOIX

«Les fastes de la grande et ancienne ménestrandisse»

1

No és mestre qui no ha pintat
a «San Fernando» o a Llotja...
I monsieur de Couperin
al clavecí sona, sona,
mitja mordala de cranc
i dits pellerics de rosa.

2

Quantes branques té el saüc?
—Una, una, dues, dues.
—Cada branca, brancolí,
brancolineu, quantes fulles?
Compta i canta amb mi el cucut:
—Una, dues, dues, una.
I el blat moresc, les mongetes
i els belitres que s'enfilen
per les canyes, els bancals
dels bròquils i les indívies?
Oh! el callat bramar de l'ase
que peix la gespeta fina.
Quants de bemols al silenci
de l'hort amb l'ase islamita.

(Ací cal fer l'elogi de Mr. Paul Bouvy, belga de nació, que dessecà el Prat de Sant Jordi. I del capellà Màquina i de mestre Reixac que va plantar-hi uns molinets ben distintos als «bianchi mulini» que recordava l'Apostoli de Roma. Els molinets, al dir de Cèlia, tenen cua de peix. I a un molinet d'aqueix hi puja Joan Miró i s'embabaia mirant el camp de la Gent Nova i el mar con un mostrador d'argenteria. I a les nits hi repassa les estrelles.)

3

L'absolut brilla en mil ombres,
cars ministrilers de Llotja.
Groc i roig.

Montroig.

Montjuí.

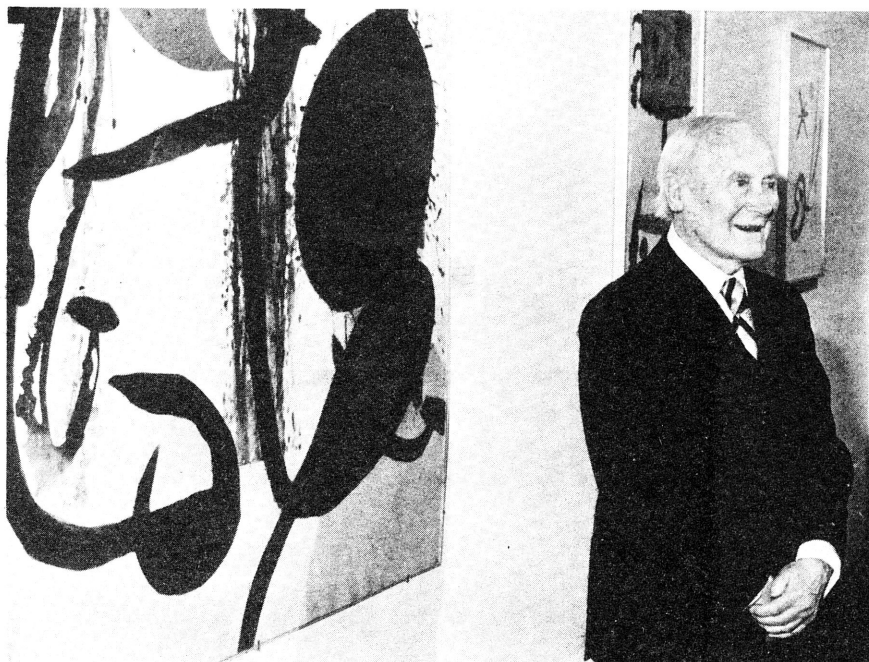
Corona
de Barcelona,
corona de flors i espines.
Barcelona
bona,

amb un ceptre rovellat
d'or i sal. Ben afuades
les pues de la Fitora.

i 4

El clavecí continua
els «Fastes» de Couperin.
Qui pinxit —JOAN MIRÓ—
per semper pingat. Amen.

BERNAT VIDAL I TOMAS

Camilo J. Cela Conde

**Fue una alegría de una sola vez
de esas que no son nunca más iguales.**

MIGUEL HERNANDEZ

Homenatge a Miró. Quin homenatge?

Dins la llarga i fèrtil història de la presència de Joan Miró en la cultura contemporània, potser sigui aquest precisament el moment més inadequat per escriure quelcom sobre ell. Enguany Joan Miró celebra el seu vuitanta-cinquè aniversari. És pràcticament impossible que a ningú, analfabet o lletrut, se li hagi escapat aquesta notícia. I per mor d'aquesta circumstància, tan estranya a qualsevol aspecte de l'obra de Miró, sobre la seva persona s'hi ha abocat l'ànsia del reconeixement.

Fa vuitanta-cinc anys que nasqué Joan Miró. Festejem-lo. Celebrem encara que, a més d'ésser viu, continuï pintant com sempre. Però encara serà més important repicar les campanes quan es compleixin els vuitanta-sis, vuitanta-set, i vuitanta-vuit. Tal com, paral·lèlment, hauria estat ben lògic recordar-se'n amb idèntic goig el 1977. Enguany només es diferencia dels altres en la màgia del número determinat i, sobretot, en l'espectacular curolla que anam desenvolupant sobre certs múltiples del número cinc. Que sigui beninguda aquesta superstició, si d'aquesta forma s'aconsegueix que els nins arribin a saber qui és i què fa Joan Miró.

Però el sentit profund d'un homenatge pot, de vegades, quedar desvirtuat. Hauriem d'intentar, en una doble lectura, d'anar més enllà del codi immediat que se'ns suggereix. Perquè Joan Miró, que jo sàpiga, ha complert també vuitanta, i sentanta-cinc anys, números encara més preuats que el present. Què passava en 1973, i en 1968, amb els actuals celebrants? Vagues records m'adonen que a París tot el món es volcà en el Petit Palais (o seria el Grand Palais?) per tal d'expressar l'admiració per l'enorme artista menut. I aquí? Per favor, el dubte ofèn.

D'aquesta forma, un homenatge a Miró avui pot encobrir més que la consciència dolenta. O l'entusiasme del convers. Em ambdós casos, la lectura profunda fa oi,

sobretot. Reunir corrents a Madrid algunes teles (manllevides, en llur majoria, per la Fundació Miró), tancar-les de la forma més assèptica possible en un dels cementiris de l'art a l'ús, i procurar per tots els mitjans que els fotògrafs de la premsa (la televisió, millor encara) captin el somriure en pegar copets paternals a l'espatlla de l'homenatjat. La cerimònia queda completa. I qui és, papà, Joan Miró? Resposta immediata: Recordate'n de la televisió. Aquesta és la imatge que resta per a la història.

La tergiversació és tan infantil que pot reeixir. El caràcter angelical de Miró compta amb aquestes servituds. Qualcú es pot imaginar en Picasso en semblant operació de rescat? Negensmenys, ni la història d'aqueixa, ni a ningú dels qui han seguit Miró al marge de capicues i números rodons múltiples de cinc, pot semblar-li que ho sigui. La història conta ben al contrari una llarga sèrie de desdenys, d'ignoràncies voluntàries i vexacions ben lògiques, tot recercant d'assegurar la santa eficàcia de la mediocritat. Deixem enrera dictadures, franquismes i altres herbes, que poden suggerir la imatge d'un bé respecte d'una entranya i incompreensible situació anterior. Cal que tots assumin el nostre franquisme, insuficientment reprimit si som capaços d'afirmar, superficialment, que la culpa pertanyia exclusivament als altres.

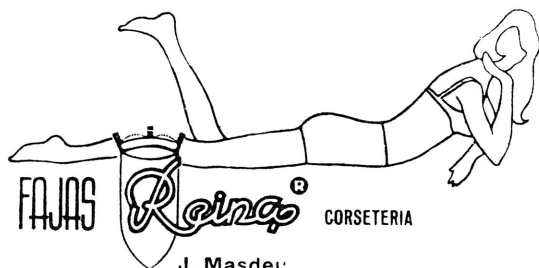
Ara bé, en casos determinats, les culpes més cridaneres compten amb una filiació tan completa que resulta senzillament increïble que arribi fins a tal punt l'amnèsia. La legió de Saules desmuntant del cavall violentament i amb tanta sincronització em sembla un fenomen poc natural i amb massa pretensions coreogràfiques. I la coincidència que la televisió estigui allà per a transmetre l'escena fa ensumar una olor de desconfiança que s'escampà ràpidament entre el personal. ¿Es que no serà una escena llargament assajada? Les paranoies solen tenir també els seus límits impossibles de traspasar.

En aquestes condicions cal preguntar-se si és aquest el moment més adient per escriure sobre Miró. L'alternativa entre contribuir a la cerimònia de la confusió o enviar a fer punyetes la política de la reconciliació és sagnant, com a mínim. I la pregunta absolutament retòrica, des del moment en què, de part meua, no sols he contribuït molt convençut a organitzar un homenatge mundial a Joan Miró, sinó que endemés escric aquestes línies. Esper que serveixin almenys de preocupació per als qui les llegeixi, que jo, per la meua part, ja estic suficientment fart de preocupacions. Em preocupa, per exemple, la certesa que Joan Miró fa una lectura molt simple dels seus homenatges. Gràcies a aquesta senzillesa ha aconseguit ser la figura més important de l'art del nostre temps (llevat de l'opinió de quatre o cinc beneïts que no interessin gaire). Tenim dret a furgar en el desencant? Són massa anys de distorsió històrica per a continuar deixant en mans interessades les manipulacions.

Podria triar el camí d'enmig i limitar-me a parlar de Joan Miró. Tasca inútil. És clar que enmig de l'oportunisme hi figura prou una sèrie de materials que ofereixen amb motiu de l'aniversari imatges molt escaients de l'obra i la figura de Miró. El risc de la reiteració inútil és massa clar. Podria acostar-me a So N'Abrines i construir una entrevista «ad hoc», tan apreciada pels caps de redacció, com irritant i molesta per al pintor. Podria cercar qualque article publicat a Anglaterra o França i, senzillament, afusellar-lo. Em duria moltes menys preocupacions, ben cert. Potser és això el que finalment hagi fet.

O hauria de callar. Així certament hi guanyariem tots. Però es tracta que alguns èxits tinguin, almenys, qualque mussol capaç de molestar. Fa poc que en Tuñón de Lara qualificava en Joan Miró d'«irrecuperable» en el sentit que he intentat d'argumentar. Contribuïquem que així sia, per al bé de Miró i, sobretot, per al de la nostra higiene mental. Pot ser la mostra d'estima més gran i més sincera.

CAMILO J. CELA CONDE

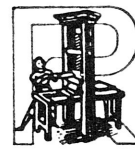

Josep Tous Ferrer. 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

TALLER GRÀFIC
RAMON

Una impremta
per a la nostra cultura

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

Casa fundada l'any 1700

Focolata amb ensaimades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 211653

Ciutat

El llenguatge de Joan Miró

Per moltes que se n'hagin dites, crec que sempre en podem dir una més, encara, sobre Joan Miró. Sobretot si no renegam de la imaginació i mantenim un cert gust per la poesia. Els crítics d'art ens acusaran de divagadors i de fantasiosos. Però jo, que he llegit qualche llibre docte i de molt sòlida erudició —notes abundants a cada pàgina—, he arribat a aprendre —i pens que puc vanar-me d'estar, amb això, d'acord amb Aristòtil— que ben sovint la poesia, o una novel·la, donen més i millor la veritat que el més documentat del estudis.

Alexandre Cirici, no fa gaire, ens ha comunicat la seva «lectura» de Joan Miró, i l'acudit ha tengut el seu èxit. Però per mi aquest èxit acabarà essent un perill. Si reduïm Joan Miró a la possibilitat de «llegir-lo», l'enviam tot dret al domini d'aquesta encara jove ciència que anomenen semiòtica. I això seria menystenir l'obra de Joan Miró. No quant a la seva valoració artística, sinó 'quant a la seva dimensió estètica, és a dir, quant a la seva possibilitat d'esser compresa, rebuda, totalment. És molt possible que Joan Miró sigui l'inventor d'un nou sistema de signes lingüístics, i no res més. Però això vol dir poca cosa. Quan jugàvem al mah-jong o si contemplam un jeroglífic, ja és segur que no sabem, aquells grafismes xinesos o aquests egipcis, què volen dir, segons el codi el qual els uns i els altres s'inscriuen i la consegüent convenció d'intel·ligència que els respata. Però jo sempre hi he vist moltes coses, en aquells signes, incomprendibles raonadament. I encara diré més. Quan sent una dita popular, una parèmia, sempre, o ben sovint, s'aixeca davant mi una torre de poesia. ¿Creis que coses com «No vagis a cercar Na Maria per sa cuina»

o «Ja li aniràs darrera amb un pa calent» es poden dir amb plena impunitat? En una persona no aversada a sentir aquestes frases en una conversa normal, l'efecte pot esser molt sorprenent per a qui, en canvi, té el costum d'usar-les. Un racionalista em replicarà: «Més val que ens entenguem». Però dic jo, ¿i què és, en què consisteix entendre's? Sobre la qüestió, hi ha una abundant literatura. La m'estal·lii.

Jo vaig néixer sota el signe de Joan Miró: sota els verds, sota els grocs, sota els negres, sota els vermells de Joan Miró. Era en temps de l'arc voltaic, però abans dels «blue-jeans» i de la pintura fluorescent. Però Miró s'avançava a tota una estètica, a tota una immensa comunicació, que ara em tornen posar a les mans, com si no fos meua de tota la vida. ¿On és que vàrem començar? ¿A la voleiadissa d'aucells de les tombes egipcies o de les etrusques? ¿A la jardineria humanada del Bosco o al Brueghel aquell que pintava, literalment, refranys i proverbis? Potser al color de les vocals, proposat per Rimbaud. ¿I si haguéssim començat per Mallarmé i la seva cretalleria simbolista? O, millor encara: pels nominalistes del segle XVI. La paraula fa la cosa, i la cosa té el ressò de la paraula que l'anomena. Quanta llavor, que n'hi ha, de llavor, amagada dins la pintura de Joan Miró! Però ja la dita evangèlica ho especifica: si la llavor no es mor, ella resta, soliuu. Només quan es mor, dona tot el seu fruit.

JAUME VIDAL

Ciutat de Mallorca, 27, VI, 1978.

Joan Miró i el teatre

MORI EL MERMA va esser estrenat al Teatre Principal de Ciutat, dia set de març d'enguany pel grup *Claca*. L'espectacle, amb màscares, ninots i decorats de Joan Miró venia a esser el resultat d'un llarg i aprofundit treball d'investigació que havia durat des del desembre del 1976 fins al dia de l'estrena en què, enllestit definitivament, començà des de la nostra ciutat a fer i desfer camins d'escarni i poesia, la poesia d'una plasticitat increïble i l'escarni d'uns temps i d'uns monstres que han estat en la base de la nostra existència.

No era aquesta la primera vegada que Joan Miró s'acostava al teatre i ofería a l'escena la genialitat del seu art, lluminós i lliure. L'any 1926 havia fet en col·laboració amb Max Ernst els decorats per al muntatge que els ballets russos de *Romeo i Julieta*. Posteriorment, el 1932 realitzà el teló, els decorats i els figurins per al ballet *Jeux d'enfants* que presentava, amb música de Bizet, el Ballet de Montecarlo. Aquesta era Miró s'acostava a l'espectacle teatral i ofería a l'escena, per obra i màgia del grup *Claca*, tota la gamma de suggeriments que conté la seva obra, tot traduint-los al llenguatge teatral.

L'espectacle fou d'una bellesa i d'una expressivitat absolutes. Hi havia aquí, naturalment, tota la riquesa de l'obra mironiana: els colors i les taques, els ulls i les llunes, els estels i les plomes, la prodigiosa calligrafia de les coses, al servei dels gests i dels grunyits dels monstres. Hi havia,

també, el negre i el blanc, sempre presents, les textures naturals que han estat sempre a la base de la seva inspiració: una arrel molt vella, un garrot, un tros de carcassa, alguna flor, o una papallona malèfica. I hi havia, sobre totes les coses, els monstres, els monstres terribles, deformes. Són éssers vius, són, possiblement, les seves consciències monstruoses i lletges. Són és-

ers vius, els monstres, que es revoltent contra el Poder i l'estimen, perquè se n'aprofiten, perquè voldrien perllongar-lo eternament amb els seus privilegis, amb les seves cobejances. En definitiva, la cobejança i el privilegi de menjar-se els excrements del Merma, el privilegi i la il·lusió de fer l'acte sexual amb la muller del tirà, la «geisha» grotesca, tota plena de pells —les pells de les víctimes— i de collars.

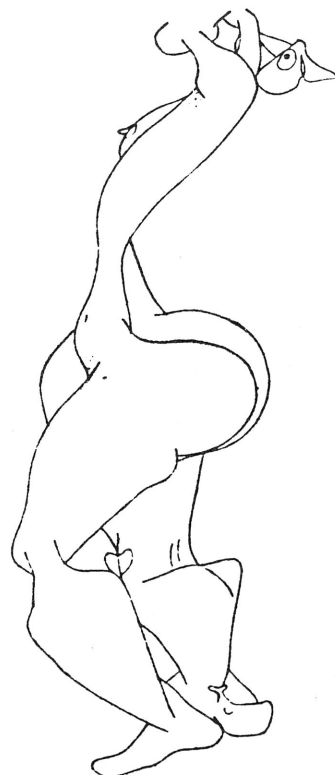
Hi havia, indubtablement, la prodigiosa vinculació a la terra que Joan Miró ha demostrat sempre al llarg de la seva obra. Al paisatge, a la claror, als colors de la terra. A allò de més vell que hi ha en l'home i que, potser, s'ha perdut en la llunyana penombra del temps. A les forces de la natura, les arrels de la terra, de la nostra terra, l'aigua que corr, una cuca mostrejada de negre que rosega una fulla tendra de ruda, la mà d'un home vell que tremola. A tot allò que el poble ha portat dins la sang durant segles: el reneq, la fam i el desconhort. El desig profund, potser la il·lusió, que el Merma arribarà a morir-se qualque dia.

El grup *Claca* va muntar l'espectacle amb una fidelitat extraordinària a l'obra de Miró. Però fidelitat no vol dir mai limitació, sinó tot el contrari. Cada gest, cada moviment esdevenia la burla justa, la befa grotesca, com a despresa d'una tela o d'un gran mural. Era, també, un intent de penetrar dins les obsessions del poble, per a retornar als orígens del drama i recobrar el seu únic i verdader sentit: l'escarni i el plor, sota el renou primitiu de llaunes i canyes, sobretot, sota el renou subtil dels collars... omnipresents en la vida i el drama del poble. I, més que res, l'afany de matar el Merma, definitivament. Car aquest era el sentiment que ens comunicava la recreació de tot aquest món grotesc i èpic.

GABRIEL JANER MANILA

CRONOLOGIA DE JOAN MIRÓ

- 1893 JOAN MIRÓ neix a Barcelona, al passatge del Crèdit n.º 4, el dia 20 d'abril. Els seus pares eren l'orfebre Miquel Miró i Dolors Ferrà.
- 1900 Comença els seus estudis a l'escola del carrer Regomir, n.º 13. A l'estiu es desplaça a Cornudella, on vivien els seus avis paternals, i a Mallorca, a Es Molinar on estiuetjaven els avis materns.
- 1901 D'aquest any són els primers dibuixos que es conserven.
- 1907 Ingressa a l'escola de Comerç de Barcelona on cursa estudis fins a 1910. També acudeix a l'Escola de Belles Arts de la Llotja.
- 1910 Treballa d'escrivent a la drogueria Dalmau-Oliveras de la Via Laietana. No aconsegueix adaptar-se a aquell treball.
- 1911 Es trasllada a Montroig (Tarragona) per recuperar-se d'una malaltia.
- 1912 Estudia a l'Escola d'Arts de Francesc Galí (fins el 1915). Coneix i fa amistat amb el pintor Enric C. Ricart i el ceramista Josep Llorenç Artigas. Pinta les seves primeres teles.
- 1915 Assisteix a les classes del Cercle Artístic de Sant Lluc. Fa amistat amb Josep F. Ràfols i Joan Prats. Obri el seu primer estudi, juntament amb Enric C. Ricart al carrer Baix de Sant Pere. Comença el seu període «fauve».
- 1916 S'interessa per la poesia francesa d'avantguarda. Visita l'exposició d'art francès organitzada per Vollard a Barcelona. Pinta el seu primer autorretrat, bodegons i paisatges.
- 1917 Retrats d'amics barcelonins i paisatges de Montroig.
- 1918 Membre de l'«Agrupació Courbet» fundada per Llorenç Artigas. Participa en l'«Exposició d'Art» de Barcelona: «L'home del barret», «L'home del bastó» i «Natura Morta». Primera exposició individual a la galeria Dalmau del carrer de la Portaferriassa. Primers paisatges detallistes.
- 1919 Pren part de l'«Exposició Municipal de Barcelona». Primer viatge a París. Amistat amb Pablo Picasso.
- 1920 A partir d'aquest any passarà els hiverns a París i els estius a Monroig. A París, ha

- muntat el taller al 45 rue Blomet. Assisteix a les manifestacions dadaïstes. Amistat amb Reverdy, Tzara, Max Jacob. Pren part a l'«Exposició d'Art francès d'Avantguarda».
- 1921 Josep Dalmau li organitza la primera exposició a París a la galeria La Licorne. Comença a pintar «La masia». D'aquest mateix any és el «Portrait d'une danseuse espagnole».
- 1923 Hemingway li compra «La masia». Exposa al «Salon d'automne». Exposa «collages» a la galeria Bernheim. Retorna a Montroig i pinta «Terra laurada».
- 1924 Amistat amb Breton, Eluard, Aragon. Participa en les exposicions organitzades pels surrealistes.
- 1925 Exposició a la galeria Pierre Loeb de París.
- 1926 Realitza en col·laboració amb Max Ernst els decorats pel muntatge de Romeo i Julieta dels ballets russos.

- 1928 De retorn d'Holanda pinta «Interieurs Hollandais». Exposició a la galeria Bernheim de París.
- 1929 El 12 d'octubre, es casa amb Pilar Junco a Ciutat de Mallorca. S'instal·len a París al 3 rue François Mouthon.
- 1930 Realitza les primeres litografies per a «L'arbre des voyageurs» de Tristan Tzara. Primeres escultures. Primera exposició als Estats Units: Valentin Gallery de New York.
- 1931 Neix a Barcelona, el 17 de juliol, la seva filla Dolors. Primera exposició d'escultura-objectes a la Galerie Pierre.
- 1932 Realitza el teló, vestuari i decorats pel ballet «Jeux d'enfants», dels ballets de Montecarlo. Esposa a New York amb els surrealistes.
- 1933 Al Liceu de Barcelona, s'estrena «Jeux d'enfants».
- 1935 Participa a l'exposició surrealista organitzada a Tenerife.
- 1936 Fixa la seva residència a París.
- 1937 Realitza «El segador», gran mural pel pabelló de l'Estat espanyol a l'Exposició Universal de París.
- 1939 Trasllada la seva residència a Varengeville-sur-mer (Normandia).
- 1940 Inicia les «Constel·lacions». Retorna a Ciutat de Mallorca.
- 1941 Exposició a New York al The Museum of Modern Art. James J. Sweeney publica la primera monografia sobre la seva obra.
- 1942 S'instal·la a Barcelona, al passatge del Crèdit.
- 1944 Primeres ceràmiques en col·laboració amb Llorenç Artigas. Realitza les cinquanta litografies de la «Sèrie Barcelona», que edita Joan Prats.
- 1947 Primer viatge a Estats Units amb la finalitat de realitzar un mural de ceràmica per al Terrace Plaza Hotel de Cincinnati.
- 1948 Retorna a París. Litografies al taller de Mourlot. Exposició a la galeria Maeght de París.
- 1949 Exposició retrospectiva al Kunsthalle de Berna. La revista «Cobalto» organitza una exposició de 57 obres a les Galeries Laietanes de Barcelona. A Madrid, exposa 5 obres al «Séptimo Salón de los Once».
- 1950 Trasllada el seu domicili al carrer Folgares.
- 1954 Gran Premi Internacional de gravat a la Bienal de Venècia.
- 1956 Trasllada la seva residència a Ciutat de Mallorca, on Josep-Lluís Sert li ha projectat un gran taller, l'estudi de So N'Abrines.
- 1957 Exposició a la Sala Gaspar de Barcelona.
- 1958 Realitza dos murals de ceràmica per a l'edifici de la Unesco, a París: El mural «del sol», i el mural «de la lluna».
- 1959 Exposició retrospectiva als Estats Units al «The Museum of Art» de New York. Gran Premi de la Fundació Guggenheim per les seves obres de la Unesco. Exposició de l'obra gràfica a la Sala Gaspar.
- 1960 Mural de ceràmica amb Llorenç Artigas per a la Universitat de Harvard.
- 1962 Gran exposició retrospectiva al «Musée National d'Art Modern» de París.
- 1964 Realitza nombroses ceràmiques i escultures per al «Labyrinthe» de la «Fondation Maeght» de Saint-Paul-de-Vence. Exposició retrospectiva a la Tate Gallery de Londres i a la Kunsthaus de Zurich.
- 1966 Gran exposició retrospectiva a Tokio i a Kioto.
- 1967 Premi Carnegie de pintura.
- 1968 Any Miró, amb motiu del seu 75 aniversari. Exposició retrospectiva a la Fundació Maeght i a l'Antic Hospital de la Santa Creu de Barcelona.
- 1969 Exposició en el col·legi d'Arquitectes de Barcelona. Exposició a la Kunsthaus de Munich.
- 1970 Mural de ceràmica (500 m. quadrats) a l'aeroport de Barcelona. Exposició a la Sala Pelaires de Ciutat de Mallorca. Gran mural ceràmic per l'Exposició Internacional d'Osaka.
- 1972 Creació a Barcelona de la Fundació Miró. Exposició a Estocolm i al The Salomon R. Guggenheim Museum de New York. Exposició de sobreteixims a la Sala Gaspar de Barcelona.
- 1973 Exposició de «sobreteixims» a la Galerie Maeght de París. Homenatge a la Fondation Maeght de Saint-Paul-de-Vence, amb motiu del seu 80 aniversari. Realitza la «Sèrie Mallorca», que exposa a la Sala Pelaires de Ciutat. Presentació del llibre de Josep Melià «Vida i gest» sobre Joan Miró a la Sala Pelaires. L'Escola de Turisme del Mediterrani organitza un homenatge dels nins mallorquins a Joan Miró. Realitza el cartell del «Foment del Turisme». La galeria 4 Gats organitza un homenatge als seus vuitanta anys. Els poetes mallorquins dediquen un homenatge a Joan Miró i es publica «El vol de l'Alosa».
- 1974 Exposició homenatge al Grand Palais de París.
- 1977 Realitza el Cartell del Congrés de Cultura Catalana.
- 1978 Realitza el cartell de l'Obra Cultural Balear. Homenatge a Madrid. Homenatge i exposició a Sa Llotja de Ciutat de Mallorca.

L'Església i l'ensenyament

Una veu discordant?

Una «nova» guerra de religió?

Extra-muros i intra-muros de l'Església a l'estat espanyol, també a ca nostra, una de les qüestions que alçuren més els ànims és el debat sobre els col·legis privats, la seva subvenció per part de l'Estat, la llibertat dels pares de triar col·legis per als fills, i, en definitiva, el manteniment de col·legis per part de l'Església.

Recentment un grup de capellans, que es reuneixen cada primer dimarts (els qui signaren el document sobre la urgència davant l'Autonomia a Mallorca —vegeu el número anterior de LLUC—) han fet públic el primer dimarts de juny un altre document **L'ESGLÉSIA I L'ENSENYAMENT**. Fou publicat íntegrament a «Diario de Mallorca» i «Balears». «Ultima Hora» en féu un extracte en castellà i li dedicà una Editorial. La «Hoja del lunes» de dia 19 de juny ja estampà una carta en contra, anònima, que envestia els capellans perquè s'amagaven davall l'anonimat i venia a dir que, en aquest cas l'Església anava en contra del que calia defensar. Aquesta carta, amb alguns errors gruijats, fou reproduïda l'endemà per «Diario de Mallorca».

Una personalitat d'Església digué que el que menys li agradava era el títol. Perquè no es podia presentar com a veu d'Església. És que abans, i entorn dels debats constitucionals, la Comissió permanent de l'episcopat espanyol publicà una nota sobre el tema (19 de maig) i també la Comissió episcopal espanyola d'Ensenyament (27 de juny). No cal dir que aquests dos documents no s'avenen amb la mentalitat del document que presentam. També el «Consejo general de la Educación cristiana», organisme coordinador de distints sectors catòlics, compromesos en l'escola, féu una declaració dia 30 de maig, més matisada.

Ara reproduïm les conclusions del document, publicat en català per la Fundació **Serveis de cultura del poble** (Mar, 6. Ciutat de Mallorca).

CONCLUSIONS, PRINCIPIS O CRITERIS

1) Tota institució o servei de la comunitat i per a la comunitat, no pot ser font de beneficis privats. Ja que les empreses privades corren el risc de fallar en aquest principi, és necessari pensar en una escola pública: propietat pública, gestió pública. Contra la privatització de béns fonamentals, socialització d'aquests béns.

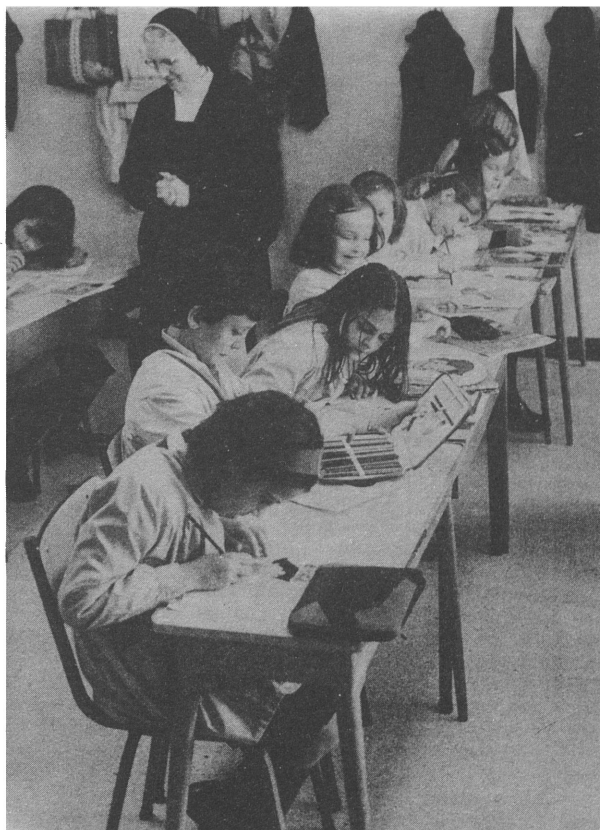
2) Tot servei de la comunitat i per a la comunitat, exigeix participació de tots els implicats en el servei: barri, ajuntament, associacions, pares, ensenyants, alumnes, etc. Contra una possible i no desitjable estatificació, lliure participació comú.

3) La «subvenció», mentre s'escomet la reforma fiscal i es realitzen els dos punts anteriors, només pot ser acceptada si es donen unes correccions: o subvenció a col·legis de classes populars o a les famílies segons les seves necessitats o es fa una bossa comuna per a pagar beques o centres d'acció educadora popular o de subnormalitat, desatessa encara per l'Estat.

4) Abans de parlar d'escoles de l'Església o d'escoles cristianes parlar d'Església i de cristians a tots els nivells de l'ensenyança, dins la vida extraescolar i dins les activitats del «temps lliure».

Entenem que l'escola ha de tenir, com a tasca principal, la d'oferir coneixements de llenguatge, d'història, naturalesa, etc. i de cultura religiosa, ampla i científica, que en el nostre país es concretitzarà més en la cultura cristiana. La mateixa escola educa actituds humanes-cristianes bàsiques: convivència, sinceritat, etc. tant a l'horari de classes, com en el temps d'esplai, els dissabtes i fins podria fer-ho durant un mes a l'estiu... Certament tot això requereix una pedagogia alliberadora i una superació, on hi fos, del tabú de la por a l'escola mixta.

La vida extraescolar conté diferents elements o factors d'educació i adoctrinament, com són la família, els mitjans de comunicació (TV, premsa, còmics, Cinema...), els partits polítics, altres grups i l'Església o la comuni-

tat cristiana que ofereix la seva fe mitjançant la catequesi, etc. És, doncs, en aquest ambient on l'Església s'ha d'esforçar per estar present d'alguna manera amb més eficàcia.

Queda encara un «temps lliure» per activitats «organitzades», temps que la llibertat, el grup, el plaer, la creativitat (Clubs, boy-scouts...) converteixen en temps clau per al desenvolupament de l'infant, i adolescent. És el temps de l'assaig i de l'experimentació, seriosa o agradable, del que s'ha après a l'escola, a la família, a l'Església i al carrer. Creim que és també en aquest espai i en aquest temps on l'Església té un camp esplèndid de treball i de missió per a l'educació integral del nin en la fe, en l'Evangeli i en la vida cristiana. Espai i temps molt descuidat per desgràcia.

La nostra paraula és un crit a favor de la supressió de les escoles classistes, encara en mans d'institucions religioses, a favor d'una atenció especial als grups humans més desatesos, a favor d'una cura preferent per als pobles, a favor, si per cas, d'una escola més confessional que confessional, és a dir, que confessi amb obres l'opció pels pobres, les seves lluites, mitjançant una expansió de la cultura popular, unes estructures que ni

siguin ni aparesquin empresarials i una petita comunitat cristiana integrada per alguns pares, mestres i alumnes.

Adherint-nos a la declaració signada per notòries entitats cristianes de Catalunya afirmam, en conclusió, que «en les actua's circumstàncies, tot reafirmant el dret de tota persona i de tot grup a ser ensenyat i ensenyar, pensam que l'Església no s'hauria de bolcar en la defensa de l'escola privada, com si l'educació cristiana passàs necessàriament per aquesta reivindicació i fent, de fet, causa comuna amb els sectors més afavorits de la societat. És més urgent assegurar una bona escolarització per a tothom, aconseguint que l'escola sigui realment un servei públic, gratuït, respectuós i «mallorquí», dintre d'un sistema autonòmic de planificació global. Pensam que, en l'actual controvèrsia sobre l'escola s'hauria d'evitar la reproducció de plantejaments en circuit tancat i ningú no hauria de pretendre monopolitzar l'opinió dels creients. En tot cas, l'Església hauria de ser més esperançada i hauria d'anar-se fent a la idea de comptar només amb els seus propis mitjans per a l'educació de la fe, amb un plantejament íntegrament intraeclesial de la catequesi».

GRUP DE PREVERES DELS PRIMERS DIMARTS

TAULA RODONA

Sobre aquest document L'ESGLÉSIA I L'ENSENYAMENT tinguérem dia 15 de juliol una breu conversa que reproduïm entre **Sor Maria Rosa Tomàs**, ex-directora d'un Col·legi de monges famós de Mallorca i ara professora d'un Col·legi privat, **Aina Maria Gelabert**, mare de família, **Bartomeu Bennàsser**, professor de Teologia moral al CETEM, i **Gabriel Janer Manila**, escriptor i llicenciat en Pedagogia.

Reaccions davant el document

—No cal dir que deveu estar tots d'acord amb el document dels primers dimarts. ¿Creis que li manca alguna cosa?

M. Rosa.—Encara és una veu tímida. Com a veu de creients, hauria de ser més forta.

—Podríeu explicar algunes reaccions?

Aina.—Gent d'Església i no creients no se'n sabien avenir. Ni tan sols els havia passat pel cap que homes d'Església poguessin pensar i dir això.

Bennàsser.—Algunes persones s'han sentit evangelitzades per aquest document. Han descobert un Crist alliberador de moltes opressions.

Els capellans, d'entrada, solem parlar per a les nostres ovelles. Les 99 de fora, no ens escolten perquè no en feim cas. Crec que hi ha ganes de sentir una veu de Crist com aquesta. Tem que, respecte de parlar clar sobre l'Evangeli i les seves conseqüències, tenim en contra més gent a dins que a fora.

—Quins punts subretxariéu com a més forts?

R. Rosa.—La insistència en l'educació del poble, és a dir anar fent-lo créixer des d'abaix, des de les seves arrels.

—Quins defectes denunciéu més en les declaracions de l'episcopat espanyol?

Janer.—Que conserva i defensa les mateixes postures de sempre. És poruc, gens arriscat.

Bennàsser.—Que s'arroguen el dret de parlar només ells del què i del com sobre l'escola. Refuen qualsevol veu discordant.

Experiències a Mallorca

—Quina creis que seria la situació ideal a Mallorca, segons la pauta d'aquest document?

Janer.—Jo crec precisament que a aquest document, li manquen unes pautes per a senyalar una praxi que s'hauria d'elaborar a partir de les idees exposades. Per ventura Na Maria Rosa ens podria parlar d'un començament d'aquesta praxi.

M. Rosa.—Tenc l'experiència de l'escola d'estiu a la barriada «Verge de Lluc», amb unes activitats culturals de tipus ben mallorquí, per integrar els immigrants.

Guerra de religió o de classes?

—Pensau que podria esclatar una «guerra de religió» entorn de la qüestió escolar?

Janer.—La guerra hi ha estat sempre des que hi ha lluita de classes i des que hi ha escola (pensem que aquesta té de fet uns cent anys de

vida pràctica). Les classes lluiten per a dominar l'escola. En aquesta lluita, és clar que les classes baixes no poden dominar la «seva» escola.

Bennàsser.—Aquí caldria subretxar com molts ordes religiosos han nascut per fer escola als desemparats (Escolapis, La Salle, Dominiques del Pont d'Inca...), després s'han passat a la línia classista. Altres ordes han fet escola per formar bons catòlics en les classes dirigents. Precisament, en una visita a Sud-Amèrica el general dels jesuïtes P. Arrupe bandejà aquesta finalitat, però...

Aina.—De fet jo crec que a nivell d'Església no hi haurà escissió violenta sobre aquest punt entre «heterodoxes» i «ortodoxes» (els qui segueixen la línia marcada per la jerarquia).

Bennàsser.—S'arribarà a la teologia del consens, al centrisme.

—Podríeu dir alguna cosa sobre les reaccions dels directament afectats?

Rosa.—El silenci, sovint.

Aina.—Qualcú ha dit «Més valdria que, en lloc de fer els primers dimarts, tornassin a fer els primers divendres».

Bennàsser.—Molts han optat per callar. Saben que ho tenen guanyat i no volen embrutar-se més.

Però una resposta a aquest ideari, presentat per nosaltres, han estat les

L'Església nostra

circulars de col·legis privats religiosos que demanen la firma (obligada) dels pares. Ataquen violentament l'article (ambigu) 26 tal com queda al projecte de Constitució i amenacen amb el tancament o vaga. Envien una tarja amb segell per enviar al President del Govern manifestant la seva decepció pel govern i partit que ha trencat un compromís del programa electoral, etc., etc.

És curiós com en totes aquestes circulars hi sura la idea de pretendre de tenir els alumnes més rics, llests i dòcils.

Aina.—Cal afegir que la signatura a aquests idearis és una bufetada als pares que els han de firmar per força.

—Com veis que es pot caminar, a Mallorca, a partir d'aquest document?

Janer.—Primer de tot, mentalitzant els pares que l'escola pública no els tударà els allots. Per altra banda, ja ho he insinuat abans, que tractant-se d'un enfrontament de classes, el remei seria revolucionari per anar contra la societat establerta.

Rosa.—Mestres i pares ens hauríem d'ajuntar i esforçar per millorar l'escola del poble.

Aina.—Els cristians que signen les circulars esmentades dels col·legis privats no és que vulguin defensar uns valors evangèlics, sinó més aviat la societat establerta.

Bennàsser.—L'Església s'hauria de convèncer que aquests mitjans, els de l'ensenyament, són tan poderosos que són perillosíssims, que es poden revoltar contra l'Evangeli en la societat capitalista on vivim.

Janer.—Per altra banda, és de lamentar que l'Església no s'hagi esforçat a renovar els mètodes. Ni tampoc per introduir l'ensenyament de la nostra llengua, tal com els recomenaren expresament els bisbes de les Illes l'any 1975 (LLUC, juny 75, p. 12).

M. Rosa.—Hi ha hagut petits esforços per introduir mètodes personalistes i individualistes.

Janer.—Però sempre amb una gran por al liberalisme...

Rosa.—L'aferrissada defensa dels col·legis religiosos ve sovint d'assegurar el lloc de feina a una multitud d'ensenyants religiosos.

Bennàsser.—Jo voldria afegir que sobre aquest dilema tan plantejat avui de llibertat-justícia, almenys durant quinze anys hauríem d'insistir en la justícia; no tant en la llibertat d'eleger escola, sin en la justícia d'un ensenyament per a tothom.

Janer.—Tal volta per acabar, voldria afirmar que els millors cristians no han sortit de les escoles confessionals. N'han sortit molts d'agnòstics i ateus, això sí.

—Quin motiu indueix els pares a triar els Col·legis de l'Església i defensar-los tan aferrissadament?

Bennàsser.—Sovint és l'ànsia del prestigi social, la seguretat que va des del cel fins al pa de cada dia, una bona situació dins la societat establerta. No hi cerquen, majoritàriament que els seus fills siguin cristians ni molt menys que tinguin una visió crítica de la societat.

La conversa es podria allargar. Hi hem trobat a mancar «altres» veus. Se'ns havia promès un escrit, no concordant amb el document dels primers dimarts, que no

ens ha arribat. Però LLUC té la intenció de fer un número monogràfic sobre aquest tema. Si Déu ho vol i tenim saber i coratge, en tornarem a parlar, doncs.

Desencant de la revolució o fuga de la realitat

per Jordi Gayà

1968 és un nom propi en la història del món modern. Això almanco pot semblar a través de moltes cròniques que intenten explicar i raonar el desenvolupament cultural-polític-social dels darrers anys. I 1977, març italià, no suplantà el maig francès. Així ho afirmem sense esperar més els mateixos cronistes. Inclús aquells que han identificat, segurs d'ells mateixos i dels seus mitjans ideològics, una ideologia de pes en el comportament dels «indians metropolitans». L'han anomenada «ideologia de la necessitat». I tal volta no estan del tot equivocats. Possiblement el moviment del març italià fou un episodi de la complexa realitat que en aquests darrers anys anuncia i exigeix el canvi. I la referència a la «necessitat» és un indicador bastant de fiar.

Melville i l'aeroport de Tokio han esrevingut noms dins la premsa europea d'aquests darrers mesos. Com també a nivell local —quasi nacional— ho fou la Dragonera. Això com a exponent de molts d'altres petits noms que van engrandint una crònica poc freqüent fins ara. Ecologia, anti-nuclearisme, experiment de comunes agrícoles... esdeveniments que a la llarga faran la fesonomia d'aquests anys.

Judicis polítics i internament de dessidents en clíniques mentals russes, expulsió de crítics «perillosos socialment» a la DDR, intercanvis amb presos polítics xilens, estranyaments de presos a canvi de pacte social, denúncies de tortures per isolament a Alemanya, momificació de Mao i purga de la banda del quatre... Tota una ampla constellació de temes cada vegada més abundants.

Qui pot evitar la sospita de passos subterranis? Qui negarà tota evidència a una interrelació de totes aquestes coses? No certament els «nous filòsofs». Ells són una mena d'arqueòlegs. Picasso en mà, es proposen netejar de pols i sorra les entrades d'aquests passos subterranis. I aquesta ciutat organitzada, poderosa, coherent té un nom: ideologia i té colors: tot roig marxista i tot blau capitalista. Una volta desplegat davant nostre la cosmografia d'aquest subterrani, un crit: resistència. Un crit que es desplega no en una nova ideologia, sinó en noms petits, de diari: març italià, Melville, Solzenitschin... Sa Dragonera. Això és tot: que els noms petits es multipliquin en resistència als noms

grossos: Déu, Estat, Capitalisme, Marxisme... Que la ciutat al sol resisteix qui a la força subterrània.

Massa coses ens recorden tot això. Aquesta ciutat al sol que tants han somniat des de Plató a Campanella, i tants d'altres. I ens recorda molt de prop una «posta de les ideologies» que era de tot, menys subversió del poder. Per això és imprescindible comprovar si aquesta cosmografia té la seva corresponent cosmologia. Si no fos així, res ens garantitzaria de l'autenticitat dels propòsits d'aquests nous filòsofs salvadors.

Primer de tot, de qui es tracta? Qui és qui en aquest grup que en cosa de mesos es feren un nom i un lloc dins el París avantgardista? Bastin unes breus dades per altra banda ja prou repetides. El més anomenat, André Glucksmann (40 anys) publicà «La cuisinière et le mangeur d'hommes» recollint l'anti-marxisme de Solzenitschin, i començant una crítica del pensament occidental, completada en el seu llibre «Els mestres pensadors» (sobre Fichte, Hegel, Marx i Nietzsche). Bernat-Henry Levy (28), antimarxista («Barbàrie amb rostre humà»), i demanant solucions concretes i no sistemes. Jean-Paul Dolle (38 amb l'autobiografia de la seva anterior pertinença al partit comunista, postula un nou període socràtic. Guy Lardreau, també amb llibre antimarxista, i amb gran èxit el seu «L'Angel», insisteix en el no-sentit de les institucions polítiques.

No és gens fàcil dir quins són els teoremes fonamentals d'aquesta nova postura filosòfica. Ni tan sols es poden senyalar predecessors. Per això no és d'estranyar que la primera caracterització que pot ocórrer és la d'antiideologia. En veritat la seva posició és de crítica de tot sistema, també ideològic. El seu antimarxisme és una manifestació —ni més ni manco—, com ho serà la seva posició anti-estat, anti-tècnica, anti-partit. Però aquesta posició negativa no és de per si font de coneixement. (I aquí una primera sospita pel que fa a precedents: quin tant per cent d'influència es podria denotar de les teories de la dialèctica negativa d'Adorno o Horkheimer?). El que no vol dir que el seu començament no sia un començament en la negativitat. Però, per això mateix, s'haurà d'afirmar que el seu començament són les coses concretes succeïdes.

El seu començament és l'espant de les coses succeïdes. Aristòtil ho digué, l'admiració —que és una mena d'espant— és el començament, la raó de la filosofia. Tal volta sense massa casualitat, la profunda crisi dels primers anys 70 ha despertat molts de cronistes de calamitats. Entenguem-nos. Això es pot dir amb tota raó d'aquesta manera: la constatació de moltes il·lusions («il·lusoris») ens ha duit a la constatació de moltes altres penoses realitats. La història —justament del 69 al 77, si no dura encara— haurà estat a constatació de com són falses moltes il·lusions. L'economia se'n va a fons —perquè mai tingué un fons just i real. L'estat se'n va a fons —perquè mai estigué el servei del poble. El marxisme se'n va a fons —perquè mai estigué al servei de la història i de l'home. La nostra naturalesa —platges, rius, ciutats, Dragoneres— se'n van a fons... perquè sospitam al servei de qui estan. I els qui ho volen entendre no en surten del seu espant. Tot això ha passat mentres nosaltres hem anat creixent, aprenent, fent-nos homes, ciutadans responsables, compromesos. I l'espant: res del que tenim, doncs, ens pot servir de garantia que tot no seguirà igual per sempre més. A l'home sense prejudicis, sense sistemes mamats, a l'home honrat, això concret li suposa un qüestionament radical. L'Arxipèlag Gulag, manicomis, estranyaments, pactes amb els generals d'Argentina, i validesa del marxisme? Watergate, canal de Panamà, protecció de les multinacionals, isolament per motius polítics, i validesa de la democràcia?

De poc val la compareixença dels sofistes. Que una cosa és, per exemple, el marxisme i l'altra el dogmatisme, socialimperialisme soviètic. Ho concedesc. Que una cosa és el joc i el respecte democràtic de les opinions, i l'altra el domini econòmic expoliador. Ho concedesc. Que una cosa és l'organització eclesiàstica —tribut històric—, i l'altra la permanent validesa d'uns valors de fe. Ho concedesc. Però, a la llarga, no són ja massa conseqüències per l'home espantat cada dia? Perquè les distincions resten les mateixes, però les notícies ens arriben noves cada dia. Massa poderós ha de ser l'universal que purifiqui tanta negativitat concreta. No serà que no és capaç de purificar? No serà que tanta teoria universal sols encoratja al

cap i a la fi els responsables de tanta calamitat?

Fa trenta anys l'uropeu s'espantà, i engendrà l'existencialisme. I això ens ensenyà que es pot desconfiar dels engendraments precipitats. Perquè al cap i a la fi fou un mode de comportament més fi de suportament. Per això una primera advertència: ull a la reacció precipitada. Ni Solzenitschin, ni Lefèbre, ni el Play Boy, ni a Goma-2 serviran de massa en el present espant. Fa falta pair un poc l'espant. D'això en sortirà claredat per a l'estratègia. Aquell que féu dues guerres —14 anys, Corfú, una nit sencera dins aigua esperant el rescat— i fou víctima del repartiment del món entre els grans, sap de l'espant, i de la resistència. I dins l'espant de les coses d'avui tal volta hauríem de recollir l'espant ja asserenat dels qui abans de nosaltres s'espantaren.

Retorn al concret. Que se'ns ofersquin solucions per mil quan es tracta de solucionar cent. Tanmateix ja ho sabem que no mantendran la promesa. Que ens hi apuntam, i en esser-hi tots, o els suficients, tindrà lloc el canvi? Molt bé, i mentres? No hi hauria una solució per ara? Si solucionàssim l'ara, no arribaria de veres, i no en promesa, la solució del futur? I ens oposaren l'argument d'autoritat: Marx, Lenin, Mao, Che... però cap solució. O altra autoritat: més producció, tècnica, planificació..., però cap solució. Mentre Sa Dragonera ja haurà estat urbanitzada.

I això, encara que no ho sembli, és un greu problema filosòfic, tal volta del tot nou. Es el problema que la solució està més enllà dels límits de la filosofia. Molt ampla havia esdevingut, semblava, la filosofia. Però de bell nou comprovam la seva limitació. Tal volta la limitació que l'acompanya des del principi. Tal volta aquella limitació que serveix a l'home per emparar-se de l'espant... i filosofar. El filosofar és, doncs, la defensa contra la limitació. El sistema és la murada interior al límit. A través de la filosofia l'home es defensa del límit —introduint la necessitat d'una limitació—. Es defensa de l'espant construint sobre la tesi de la seva finitud. I a través de la murada omple aquesta finitud, i l'afirma contra la constant provocació del límit. Perquè el límit és per a l'home el darrer, el vertader responsable del seu espant. Si no hi hagués aquest límit d'indeterminació, l'home no se sentiria a la intempèrie. I és precisament aquesta constant comprovació de la inconstància, aquesta continuada imprecisió, aquesta contradicció de cada dia, del concret, el que fa que el límit vagi i vengui. El límit amb el qual s'enfronta l'home és una fita que es corc a cada anyada. I la filosofia és l'intent renovat de posar terme a aquest estat de coses. Es el defugir el límit. Es de Plató a Hegel, i altres. Què és, sinó, la «Ciència

de la Lògica» de Hegel més que la crònica d'aquesta lluita? La demostració que no és ver que «l'existència de quelcom està situada, i tant li fa, devora el seu límit» (I, 143)? Plató mateix fou (o fou consentit) en agrimensor de la «chora», massa movable en mans de Sòcrates. I els gnòstics hi posaren la creu sobre el límit amb l'agònica història de Sophia.

Qualque cosa hi ressona de comú en aquests entreteniments filosòfics sobre el límit: Sophia, Logos, Idea tenen en comú l'intent de victòria sobre el límit, l'oferir a l'home una llar. I sobre el dintell d'aquesta llar un nom: racionalitat. Aquesta és la professió de fe de l'«animal rationale». Sols els desesperats l'havien omès. O no, perquè nihilistes i relativistes ho eran a partir del reconeixement de la racionalitat.

L'aparició de la «nova filosofia» pot ser una crida a renovar l'afany de la vida, les ganes de viure. La resistència a tota mort és una tasca digna de l'home. La seva finitud, la seva necessitat, la seva negativitat no són les pedres d'una nova murada, sinó les raons d'intentar l'expansió més enllà del límit. Les possibilitats hi són, ja que ell hi és. «Nascenti homini omnifaria semina et omnigenae vitae germina indidit pater» (Pico della Mirandola. De hominis dignitate).

El que es demana tanmateix no és una ruptura nihilista. Es més, es dona la possibilitat d'alliberar-nos de la «modernitat» que ens esclavitza des de Kant, i a la qual, també és ver, agraïm moltes coses. Però l'hauréem de criticar

- d'haver fet de la necessitat un element necessari i insuperable, amb les conseqüents teories sobre el treball, el mestratge del partit, etc. etc.
- d'haver fet de la introjecció del pare la garantia d'intel·ligència

de les nostres paraules, de la nostra sanitat mental, etc. etc.

I aquests són dos càrrecs molt greus que es presenten a discussió. Tan greus, que la moda del «nous filòsofs» és sols això des del seu començament: una moda que servirà per recordar els pocs coneguts intents de reflexió que ja fa anys es van donant aquí i allà. Pot servir per donar cohesió a aquests moviments que espontàniament ho van practicant a tants de nivells: que la solució no està en els sistemes (filosòfics, polítics, econòmics), sinó en la resistència en cada moment concret.

També pot ser una nova jugada de la raó. Un mitjà per distreure'ns de la vertadera tasca, de la identificació diària dels enemics, per excusar-nos de l'intent d'eixamplar, traspasar el límit. Aleshores no serà sols un desencant de la revolució, sinó també una fuga de la realitat.

Foto: Ocupació de la Dragonera
(Estiu 1977)

Cap a una política cultural del país: elements per a una reflexió (I)

per Xavier Garcia-Cassanyes

Dir que estam travessant període clau en la història del nostre País, no és descobrir res nou. Si de cas, es donen diferents punts de vista alhora de concretar el fet polític, l'anècdota, que caracteritza l'etapa post-franquista. Mentre alguns considerem que la frontera entre franquisme i post-franquisme es situa a l'estiu del 76, la fita que definirà aquesta etapa de la història, serà el referèndum, que, cal dir-ho, imposarà una constitució feixista (de faixa (?)) a les aspiracions nacionals de les nacions de l'Estat Espanyol (1).

Deixant de cantó l'anècdota, el període post-franquista o de democràcia a l'espanyola (?) ens preocupa a tots aquells, que a part de positures estratègiques quant a la militància «política», creim que als Països Catalans hi ha una única llengua, una sola cultura i que tots plegats tenim un paper a jugar dins l'Europa de les nacions. Perquè ens preocupa el nostre futur no podem estar muts quan des de distintes instàncies s'estan creant organismes, institucions, que de sobte, diuen comprendre la nostra realitat «cultural» i, fins i tot, vetllar pels nostres interessos més íntims, i això naturalment d'esquena a nosaltres. Hem de denunciar, forçosament, aquestes noves formes d'opressió que, en definitiva, no pretenen sinó perpetuar la nostra alienació nacional, evitant que el poble prengui consciència del seu ésser, com a nació que té dret a l'exercici de la seva sobirania.

El breu treball, que ve a continuació, fet a correccuta i sense pretensions —no es pot tenir— ambiciona solament donar alguns elements que permetin de veure amb certa perspectiva què s'ha entès per política cultural «de facto» a Madrid, i a partir d'aquí repetir una vegada més que una política cultural de redreçament del nostre País, només podrà ésser concebuda des del nostre propi País i fets pel poble en comunitat directa amb els homes que reconegudament han mantingut viu l'amor i l'orgull de la Terra. En contrapartida una política cultural aplicada a les Illes, i concebuda a Madrid per uns funcionaris o intel·lectuals d'àrees culturals alienes a la catalana, seria renunciar definitivament a la nostra personalitat com a poble. I entre aquestes dues alternatives, no hi ha terme mig, perquè, fins i tot, en el cas de l'existència d'una política cultural que contemplàs per una banda

la nostra àrea nacional i cultural, i per l'altra la cultural espanyola, a la fi, la cultura privilegiada política i sociològicament seria qui anul·laria totalment, la nostra cultura, és a dir la nostra cultura desapareixeria totalment assimilada per la cultura espanyola.

Felip V, la font de la despersonalització del nostre poble.

DECRETS DE NOVA PLANTA

Els Decrets de Nova Planta de Felip V establiren les bases legals que permetrien el desenrotllament del capitalisme a l'Estat Espanyol, però serien les reformes de Carles III (1759-88) que representarien la institucionalització del sentiment projectat per Felip V, i posarien els fonaments de bona part del segle XIX.

Carles III, home il·lustrat i intel·ligent, seria sensible a la delicada situació en què es trobava la Corona, tant des del punt de vista internacional com a nivell interior. L'expansió anglesa a Nord-Amèrica i les Antilles, amb el consegüent enfrontament de les corones anglesa i espanyola, donaria com a resultat un reforçament de l'aliança política amb França, cosa que es traduiria en un més estret contacte entre

els il·lustrats espanyols i la il·lustració francesa. A nivell interior, la implantació dels Decrets de Nova Planta havia produït un greu malestar entre diversos sectors de les burgesies de la Corona d'Aragó, perquè la desaparició d'algunes duanes interiors suposava un important trauma econòmic-social per als qui tradicionalment gaudien d'una relativa autonomia. Aquest fet es veuria agreujat per la crisi del blat de l'any 1765, que provocaria el moti d'Squilacce, l'any següent, i produiria una situació d'inestabilitat general que obligaria Carles III a impulsar un seguit d'iniciatives per a assegurar estructuralment la continuïtat i desenrotllament del nou Estat configurat a partir de la coronació de Felip d'Anjou.

Els trets d'aquestes reformes estarien polaritzats, principalment, vers dues vessants. La necessitat d'un redreçament econòmic de l'Estat, dins d'aquest nou ordre a cavall entre l'ordre feudal i l'ordre inspirat en els filòsofs de la Il·lustració, i de l'altra, la configuració d'un marc institucional en el terreny social que garantís la seguretat i l'èxit de la temptativa de nou Estat.

LES SOCIETATS ECONÒMIQUES D'AMICS DEL PAÍS

En la primera vessant la institució més rellevant seria la fundació de les Societats Econòmiques d'Amics del País, que en paraules de Gonzalo Anes: «intentaron conciliar la organización estamental con los intereses de una burguesía que parecía surgir». Baldament que com diu després: «Sus informes y proyectos fueron aplicados muy parcialmente y, de hecho, sólo contribuyeron a crear un «estado de opinión» favorable a los principios de la burguesía, aunque en la práctica pudieron ser utilizados por los privilegiados del antiguo régimen en defensa de sus propios intereses materiales» (2). Des d'una altra perspectiva, però, representaren un tàcit compromís de les burgesies de l'Estat en la proposició d'orquestrar-se dins d'una economia espanyola, desvinculada dels interessos nacionals propis. Unes burgesies que en el cas de la Corona d'Aragó, abandonarien llurs reivindicacions forals (3) tan aviat com els fos permès de comerciar directament amb Amèrica, tradicionalment monopoli dels castellans.

PROCÉS DE CASTELLANITZACIÓ

En el pla cultural el procés de castellanització ja s'havia iniciat feia segles gairebé des del mateix segle XV (4), i en aquest procés no va ésser-hi, precisament aliena la inquisició (5) que fou un eficaç instrument de castellanització a la par que un gelós guardià de l'ortodòxia no solament religiosa, per cert, sinó d'un ordre establert en funció dels interessos de la reacció.

L'Estat borbònic havia posat les mesures legals per a la castellanització del nostre país en rompre l'estructura de govern propi i en imposar com a llengua oficial el castellà, obligant a fer desaparèixer el català de l'ús públic (6). Però la mesura no podria

(1) Dic nacions, baldament el terme pugui parèixer poc clar, perquè això de comparar la nacionalitat catalana (Illes, País Valencià, Principat de Catalunya, Catalunya Nord i Andorra) amb altres territoris de l'actual Estat Espanyol, que alguns partits polítics qualifiquen igualment de nacionalitat, per exemple «nacionalidad extremeña», me pareix, si més no, ridícul.

(2) ANES, GONZALO; **EL ANTIGUO REGIMEN: LOS BORBONES**, 2.ª Edic. (Ed. Alfaguara y Alianza Editorial (Madrid, 1976) pàg. 400.

(3) L'any 1760 els representants dels diputats de les ciutats de Saragossa, València Mallorca i Barcelona, adrecen al rei Carles III un «memorial de greuges».

(...) Al principi d'aquest segle el senyor Felip V (que al cel sigui) tingué per convenient de derogar les lleis amb les quals s'havien governat fins aleshores els regnes de la Corona d'Aragó, manant que es governessin en avant amb les le Castella. (...) Hom descobreix d'antuvi en aquesta decisió l'equitat i el zel pel bé públic, però són imponderables els mals que la seva execució ha fet patir a

aquests regnes malgrat la clement intenció del vostre gloriós pare. (...)

(...) La diferència del govern i de les lleis municipals dels regnes d'Espanya no s'oposa en absolut a la sobirania vostra, ni a la unió entre els vostres vassalls, ni a la veritable política; al contrari, la mateixa política, la prudència i la mateixa raó natural dicten que, essent diferents els climes de les regions i els caràcters dels habitants, han d'ésser diferents llurs lleis, per tal que el tot sigui ben ordenat i el cos d'aquesta monarquia esdevingui feliç. (...)

(...) Fora d'aquestes lleis, n'hi ha una altra d'especial, i més poderosa, que obliga, a Catalunya [Principat], València i Mallorca, que els bisbes, i els clergues de les parròquies, siguin oriünds o criats en aquestes regions. Perquè, segons hem dit aquí es parla una llengua particular; i, encara que a les ciutats i viles principals hi ha molta gent que entén i parla la castellana, malgrat tot, els camperols no la saben parlar ni l'entenen. A les Amèriques, on els nadius, segons es diu, no són capaços per al ministeri eclesiàstic, els rectors han d'entendre i parlar la llengua de llur feligresos.

I els camperols de la Catalunya i de València —on s'ha donat el cas d'haver-se arribat a atorgar rectories a sacerdots que no n'entenen la llengua— ¿han de ser més maltractats que els indígens americans? (...)

(...) Comprenent com ha de contribuir a la felicitat dels vostres regnes el fet que tinguin, com tingueren en els segles passats, diputats a les Corts, que els representin i treballin per al reial servei i el bé comú dels vostres pobles, us servireu disposar que cadascun dels nostres regnes en tinguin; (...) siguin renovellats els lloables costums i les lleis econòmiques que no s'oposen en res a la reial autoritat i, obeïdes, influeixin perquè aquests pobles, governats com llurs pares, puguin com ells, aplicats a l'agricultura, a les fàbriques, les armes i les

lletres, mostrar-se tan útils per a llur pàtria com per a vós mateix.

(Estret de CUCURULL, FELIX, **Panòmica del Nacionalisme Català**, Ed. 1.ª. Edicions Catalanes de Paris (Paris, 1975) Vol 1, pp. 310-6.

(4) «En Ferran d'Antequera i els seus successors, castellans esdevinguts reis de la Corona d'Aragó, no pogueren ésser catalanitzats ans al contrari «tenint sempre a la vora cortesans castellans, tenint dominis —Aragó— de llengua castellana, conservant sempre el castellà com a llengua pròpia, van romandre essencialment castellans. Catalunya no va poder catalanitzar-los. En canvi, ella va sofrir marcadament la influència castellana. Es sent la llengua castellana la del monarca, tot seguit hi hagué, per part de la noblesa cortesana, la tendència a aprendre l'idioma del sobirà (...) nobles i prohoms que ara, immediatament, deixen d'adreçar-se en català al monarca».

(Estret de SOLDEVILA, FERRAN, **Història de Catalunya**, 2.ª Ed. Ed. Alpha. (Barcelona-1963) pàg. 616).

(5) «De fet era l'únic instrument del sistema institucional comú a tots els regnes d'Espanya, sostret a la sobirania del país mallorquí; castellanista, doncs, tant en l'ús de la llengua com en la disciplina envers els superiors de la Cort» (Estret de MELIA, JOSEP, **La nació dels mallorquins**, Ed. 1.ª, Ed. Selecta, (Barcelona, 1977), pàg. 141.

(6) Reial Cèdula (23 juny 1768) manant que l'ensenyament primari i secundari (Primeres Lletres, Llatinitat i Retòrica es faci arreu en llengua castellana, encomanant de vetllar pels seu compliment a les Audiències i Justícies respectives, i recomanant-la també als Diocesans, Universitats i Superiors seculars «para su exacta observancia y diligencia en extender el idioma general de la nación. Aquesta reial cèdula que manava a l'Audiència de Barcelona de posar en castellà les sentències, redactades encara en llatí, i a les cúries eclesiàstiques d'actuar en llengua castellana, va exercir una forta influència

LLUC

**Bolletí
de
subscripció**

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** (300 ptes. per tot l'any 1978), quantitat que pagarà

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... contra reembossament (o al cobrador domiciliari si viu a Ciutat de Mallorca)

..... per un rebut domicialitat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC**, apartat de correus 619, Palma de Mallorca, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

aplicar-se totalment «por no encontrar en la mayoría de las villas [de Mallorca] personas que entiendan la lengua castellana», segons una carta de l'Audiència de Mallorca adreçada al rei Felip V (7). Tanmateix, «correspon a Carles III la trista glòria d'haver foragitat, de dret si no de fet, el català de l'ensenyament» (8) i a partir d'ell la política reial vers la nostra cultura prendria forma d'una sistemàtica planificació per a fer-la desaparèixer.

La monarquia borbònica absolutista i il·lustrada impregnada de l'esperit racionalista de l'època havia de proposar-se reordenar l'estat racionalitzant-lo segons els seus pressuposts (9) fent d'ell una entitat homogènia, uniforme... És evident que la burgesia-espanyola, lligada a la Corona, s'adonava que a l'Estat Espanyol no existia una sola cultura uniforme territorial i lingüísticament, sinó que en ell, coexistien diferents cultures que corresponien a història, a ètnies (10), a psicologies, àdhuc, a interessos distints, si no contraris. La classe dominant estava compromesa a donar una resposta a aqueixa situació, resposta que es concretà en una política vers les àrees culturals no castellanes centrada en la imposició del castellà i dels continguts culturals castellans sobre els autòctons. Puix per a una burgesia en formació i una aristocràcia castellano-andalusa afecta a la Corona, la tensió entre un Estat centralitzat en la persona del Rei (i en el Consell de Castella, esdevingut l'òrgan de govern de la monarquia), i unes realitats socialment i culturalment distintes, no es podia resoldre d'altra manera que sobreposant una llengua, i cultura que es corresponia amb l'aristocràcia i el poder, sobre les altres. Això significaria la pràctica d'una política cultural alienadora per al nostre poble, inspirada en els principis uniformadors que eren aplicats a les reformes administratives.

EL PAPER DE L'ESCOLA

Dins d'aquesta conceptualització, l'educació per primera vegada en els temps moderns, gaudiria d'un estatut de rellevant importància. Gonzalo Anes diu sobre aquesta qüestió: «**Los ilustrados** más conscientes eran partidarios decididos de la enseñanza de las ciencias útiles, y comprendían la interdependencia entre ellas. Jovellanos, en 1789, al informar al rey sobre el beneficio del carbón de piedra y sobre la utilidad del comercio, señalaba la conveniencia de fundar un consulado en Gijón, con una escuela a su cargo que se ocupase de la **enseñanza de las ciencias exactas y naturales bajo un sistema bien regulado. A la luz de estas ciencias** pensaba que prosperarían y adelantarían todos los ramos que podían conducir al desarrollo: **la aritmética y la geometría, para fijar ideas de verdad en el discurso y en las obras; la mecánica, para animar las artes y oficios; la navegación, para criar nuevos pilotos; la química, para mejorar los tintes y blanqueos; la mineralogía, para extraer los minerales; la metalúrgica, para perfeccionar el conocimiento y uso de los metales. De esta manera todos los ramos de útil y provechosa industria aprovecharían estas luces, y con ellas recibirían un aumento increíble. En definitiva, pensaba Jovellanos que este era el grande, el importante medio a que debían su opulencia y su ventaja las naciones sabias y industriosas**» (11). Com veim tota una teoria de l'educació basada en el rendiment personal dins el naixent «sistema» capitalista. Aquesta proposició no podria anar endavant, però, si no es feia entrar a les capes beneficiàries, o possiblement beneficiàries, del nou sistema dins la dinàmica d'un estat-nacional, amb una llengua i una cultura universal com a portanveus i tarja de visita del capitalisme espanyol.

La imposició de la llengua castellana arreu de l'Estat «por muy justo derecho de conquista» recolzada en la creació de tota una xarxa cultural fonamentada en les acadèmies (Real Academia de la Lengua Española (Madrid, 1715); Real Academia de la Historia (Madrid, 1735), Real Academia de Bellas Artes de San Fernando (Madrid, 1744); i d'altres arreu la geografia de l'Estat), la funció de les quals serà de reunir vora ella nuclis d'estudiosos i establir centres generadors de cultura, de cultura en castellà i des d'una perspectiva de continguts culturals castellans. En aquest sentit és clarificadora la justificació de la «Gramàtica» feta el 1835, per la Societat Econòmica d'Amics del País de Mallorca, diu així: «deseosa de contribuir por su parte a la generalización del habla nacional entre nosotros y a la desaparición en lo posible del dialecto mallorquín, o al menos en el trato de las personas cultas, lo cual mira como un paso hacia la mayor civilización de la provincia, (...) como la adquisición del instrumento necesario para aumentar los conocimientos útiles y brillar los ingenios baleares» (12). Així mateix l'Institut Balear l'any 1836, va prohibir l'ús del «mallorquí» als alumnes. I ja no anomenem les reiterades circulars i ordres per part de l'Administració que imposen penes, àdhuc greus, a qui no usi la llengua castellana a la vida pública.

L'estratègia era ben clara. Es tractava que el poble identifiqués el castellà com a única llengua de cultura (13), de la vida econòmica, del progrés... es tractava de fer creure que el castellà era l'únic idioma de «futur», rodentant-lo d'una aurèola de prestigi i una difusió tal, que fes recular les llengües natives. Ninyoles explica el fenomen de la reducció lingüística: «En una situació d'antagonisme, els sectors socials en nom i en benefici

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

ULTIMA HORA

La veu del poble
i dels pobles

dels quals es fa una demanda, tendeixen a ésser **reduïts** al mínim, i els símbols que els representen són formulats en els termes més específics i particulars, dissociats de les situacions globals en què han d'ésser realment subsumits» (14)). És a dir, és la despectiva reducció a manifestació folklòrica d'expressions culturals d'un poble, en contra de la formulació d'aqueixes expressions dins de tot el seu context de coherència cultural i històrica. Aquest transcurs de reducció dugué indefectiblement el perjudici cap a la pròpia cultura, la pròpia llengua. — institucionalitzant, gradualment un procés d'assimilació de la pròpia cultura dins la cultura dominant, aquest era el discurs pretès i coherent amb el model de societat burgesa que volia imposar-se, però el fracàs de la revolució burgesa durant la guerra del francès, i el fracàs del trièni liberal en el regnat de Ferran VII, dificultaren la culminació d'aquest objectiu.

XAVIER GARCIA-CASSANYES

i va anar acompanyada d'una seriosa ofensiva contra l'idioma vernacle. (Estret de SOLDEVILA, Ferran, op. cit. pàg. 1219.

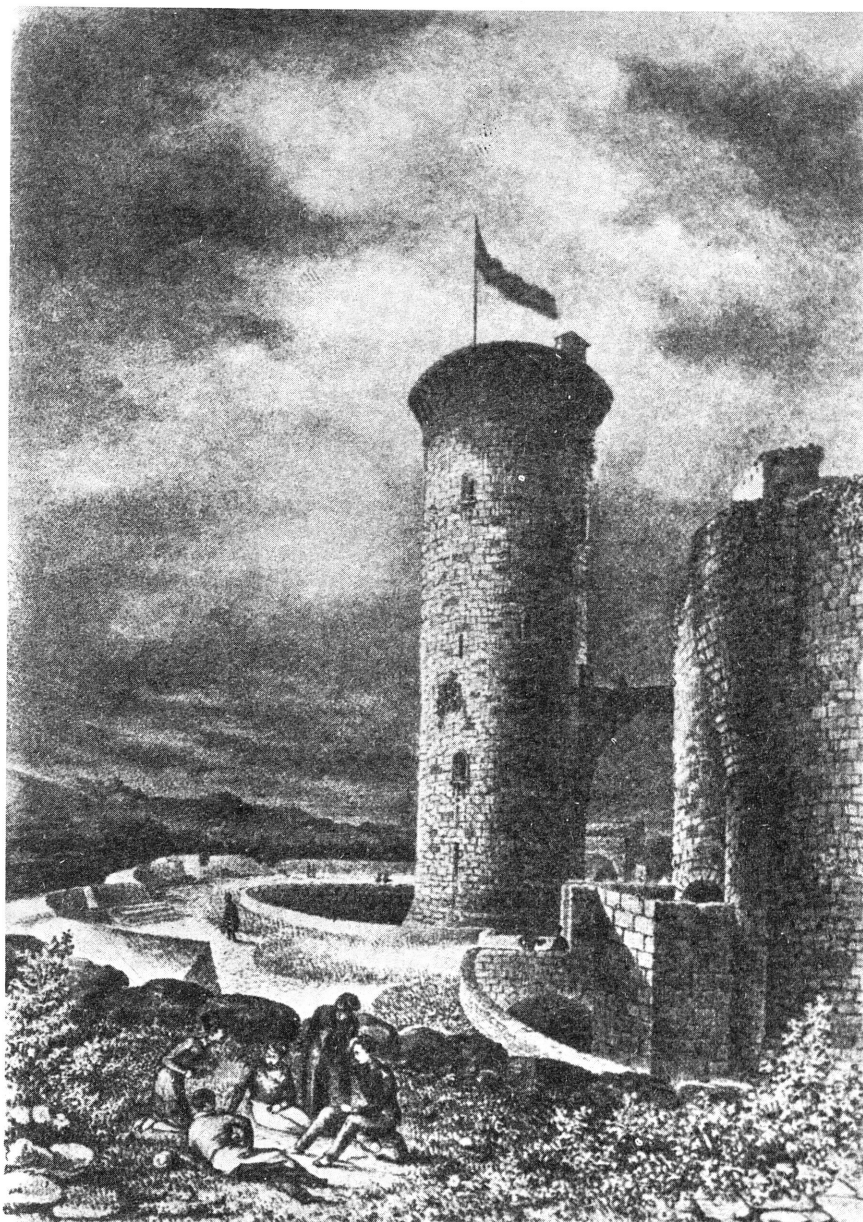
(7) MELIA, Josep, op. cit. pàg. 255.

(8) SOLDEVILA, Ferran, op. cit. pàg. 1219.

(9) Abolint tota esclatxa de llibertat individual i col·lectiva. Félix Cucurull, en op. cit. vol. 1 pàg. 21, transcriu una reflexió de Francisco de Quevedo y Villegas: «Son los catalanes el ladrón de tres manos. (...) Ellos son las viruelas de sus reyes (...) son los catalanes aborto monstruoso de la política, Libres con señor: por esto el conde de Barcelona no es dignidad sinó vocablo y voz desnuda. Tienen príncipe como el cuerpo alma para vivir y como éste alega contra la razón apetitos y vicios, aquéllos contra la razón de su señor alegan privilegios y fueros. Dicen que tienen Conde, como el que dice que tienen tantos años, teniéndole los años a él. (...) Sus embajadas a su gobernador cada hora no tratan de otra cosa sino de advertirle que no puede ni ordenar ni mandar ni hacer nada, anegándole en privilegios».

Aqueixa crítica, ferotge, a l'espècie de **pacte social** que regulava la vida econòmic-social a casa-nostra, seria probablement, la idea més o menys assumida per la classe dirigent castellana. Allò que pels catalans seria un «pacte» entre governants i poble, pels castellans seria entès com una feblesa de la classe dirigent catalana, respecte dels seus vassalls.

(10) MELIA, Josep, op. cit. pàg. 243, diu: «En ple segle XVI, el pare Mariana dirigia els seus atacs contra Ramon Llull», "**catalàn de nació, nascido en la isla de Mallorca**". I un tal Diego Velázquez, capellà de Toledo, es refereix als mallorquins dient «**Qui in re singulari laude digni sunt Catalani**».

«Que són catalans especialment dignes de lloança».

(11) ANES, GONZALO, op. cit. pàg. 449.

(12) MASSOT I MUNTANER, Josep, **Els mallorquins i la llengua autòctona**, Ed. Curial (Barcelona, 1972) pàg. 32.

(13) MASSOT I MUNTANER, Josep, op. cit. pàgs. 32 i ss. Cita un article de Jaume Pujol, secretari de la Societat Econòmicad'Amics del País [de Mallorca], del que n'estreim alguns fragments.

«Es duro y sensible tenerlo que confesar, por más que sea nuestra habla provincial la de nuestras más tiernas afectaciones; debemos renunciar a ella, porque así lo exige el interés que nos eleva a contraer afinidades, las más que sea posibles y las más estrechas, con el continente vecino. De todas las provincias de la antigua Corona de Aragón, donde se

hablaba nuestro dialecto provincial, la que ha entendido mejor sus intereses en esta parte es sin duda Valencia, cuyas clases hasta las del vulgo hablan castellano».

«Nuestro interés está no en buscar el cultivo de una lengua a quien debemos dar el último adiós, sino en adherirnos cordialmente a la que ha triunfado; nuestro interés está en procurar con todas nuestras fuerzas que se generalice el bello romance de Castilla, que, por dicha nuestra, es uno de los más ricos idiomas que conoce el mundo civilizado».

A través d'aquests fragments podem comprovar fins a quin punt l'alienació nacional havia arribat als esperits més inquietos de Mallorca.

(14) NINYOLES, RAFAEL, **Idioma i perjudici**, colec. Raixa. Ed. Moll (Ciutat de Mallorca, 1971) pàg. 32.

Apunts per a una història de la música de Mallorca

per Joan Parets

Josep Massot i Muntaner en el seu llibre **Els Mallorquins i la Llengua Autòctona** (Ed. Curial, Barcelona) pàgina 178 ens escriu: «Ens exclamem si els "catalans" prescindeixen de la nostra música, però qui de nosaltres ha fet un estudi vàlid sobre aquesta música?». Acceptam aquestes paraules per vàlides i no intentam fer polèmica sinó solament donar a conèixer el poc que sabem.

Fins ara solament han estudiat la nostra història musical, podríem dir: un cronista, un crític, un músic i un historiador.

AMENQUAL ABRAHAM, Francesc (18...1909) que ens ha deixat una sèrie d'obres escrites, totes elles, en castellà:

El arte del canto en Mallorca Est. Tip. de B. Rotger. Palma. 1895.

Bocetos artísticos Imp. de F. Soler Prats. Palma. 1905.

La música religiosa en Mallorca (Recopilación de los escritos de los Rvdos. PP. Pohtier, Uriarte, Villalba y Mocquereau. Con un prólogo de D. Benito Pons Fàbregues) Est. Tip. de F. Soler Prats. Palma. 1905.

NOGUERA BALAGUER, Antonio (1854-1904). D'una manera crítica i polèmica, i orientat pel mateix Felip Pedrell (1) intenta fer, podríem dir, una escola de música mallorquina. Llástima que no coneguem el seu arxiu particular! Les obres que coneixem són.

Controversia suscitada con motivo de la publicación de mi primera Mazurka. Palma. 1889.

Música religiosa (Conferencia leída en la «Capella de Manacor» el 26 de Marzo de 1889). Palma de Mallorca. 1889.

Memoria sobre los cantos, bailes y tocatas populares de la isla de Mallorca. Palma. 1893.

Ensayos de crítica musical (Con prólogo de Juan Alcover y Maspons). Est. Tip. de J. Tous. Palma. 1908.

THOMAS SABATER, Joan Maria (1896-1966). D'una manera crítica i científica, ja que col·labora a tota mena de revista, diccionari, enciclopèdia musical, tant nacional com estrangera, redacta distints articles biogràfics i de música en general i, d'una manera especial, dona a conèixer la vida i la música dels nostres mallorquins a través dels seus «únics» programes i concerts.

Gràcies als seus germans, avui tot el seu arxiu musical, —el millor de totes les Balears, referent a la nostra música autòctona— està depositat a l'Arxiu Històric de Mallorca, catalogat per Jesús García Pastor. Entre les seves moltes publicacions, solament volem anotar dos programes:

Primer Festival de Música Mallorquina organitzat a l'històric Palau de L'Almudaina per la Capella Clàssica de Mallorca, dirigida per Mn. Joan M.ª Thomàs, dia VIII d'Octubre de MCMXXXIII a les quatre.

Compositors Mallorquins del segle XIX 1936. (Commemoració del Romanticisme).

FORTEZA FORTEZA, Rafel (1904-1951). Va esser un gran aficionat a la música i essent la seva curolla dominant, va anar recopilant milers de fitxes referent a la nostra història musical. Avui gràcies a la seva senyora Rosa Pomar i Aguiló, tot el seu arxiu roman a la Biblioteca de Bartomeu March. Solament té un treball publicat; la resta d'obres queden inèdites:

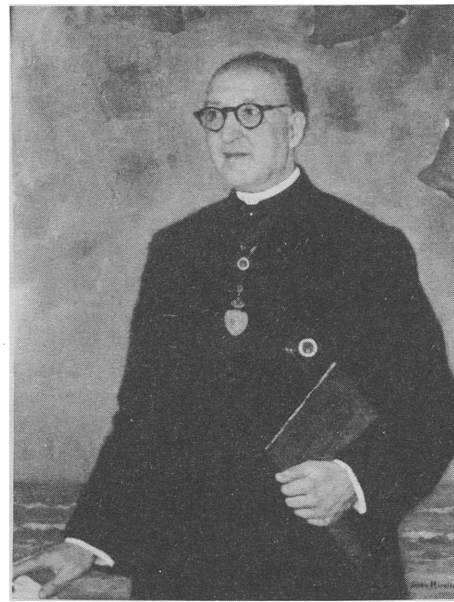
Estudio biográfico del Rdo. D. Juan Albertí Arbona, Músico Mallorquín (1850-1916) Separata en «Revista» 1947, pàgs. 4-29.

Avance del Catálogo General de Compositores Mallorquines y relación de sus obras. Sóller. 1939. (Treball inèdit).

Fichas para una Historia Musical Mallorquina. (Treball inèdit).

P. Aulí (1796-1869)

Joan M.ª Thomàs (1896-1966)

LLISTA DE MUSICS MALLORQUINS ANTERIORS AL
SEGLE XX (2)

Sens dubte, aquesta llista, avui per avui, està inacabada. Agrairé qualsevol informació que em permeti corregir-la, completar-la o ampliar-la. Degut a la manca de dades, he ordenat els compositors per ordre alfabètic; això sí, respectant l'ordre dels segles.

	(s. XVI)	
Femenia Pou, Rafel	(1...-1649)	Muro
Rosselló, Benet	(15...-16...)	Ciutat de Mallorca
Villalonga, Pau	(15...-1609)	
	(s. XVII)	
Llitas Carrió, Antoni	(1673-1764)	Artà
Marti(n), Joan	(16...-1730)	
Rossell, Joan	(16...-1...)	
Suau, Miquel	(16...-17...)	
Vallès, Rafel	(16...-1...)	
	(s. XVIII)	
Aguiló Cortés, Tomàs	(1775-1856)	Ciutat de Mallorca
Alcover, Joan	(17...-18...)	Ciutat de Mallorca
Andreví, Francesc	(17...-18...)	
Aulí Caldentey, Joan Bautista	(1796-1869)	Felanitx
Canyellas, Josep	(17...-1...)	
Capó, Joan	(1788-1860)	Ciutat de Mallorca
Deyà Rullán, Joan	(17...-18...)	
Florit, Joan	(17...-18...)	
Font Riera, Joan	(17...-1798)	Manacor
Goñi Aracil, Eladi	(17...-1...)	
Llorens, Joan	(17...-1854)	
Oliver Rullan, Ambrós	(1799-1862)	Sóller
Parets Rigo, Sebastià	(1798-1874)	Santa Eugènia
Sancho, Jaume	(17...-18...)	Ciutat de Mallorca
Sancho, Joaquim	(1798-1886)	Ciutat de Mallorca
Sancho, Miquel	(17...-1840)	Ciutat de Mallorca
Sureda, Pere	(17...-18...)	
	(s. XIX)	
Aguiló Forteza, Miquel	(1891-)	Campos del Port
Albertí Arbona, Joan	(1850-1916)	Fornalutx
Albertí Ferrer, Jaume	(1889-)	Inca
Alcover, Joan	(18...-)	
Amengual, Guillem	(18...-)	
Amorós Sancho, Mateu	(1892-1945)	Artà
Balaguer Vallès, Josep	(1869-1951)	Inca
Ballester Serra, Miquel	(18...-1934)	Sóller
Bascuñana Ferrer, Marti	(1897-)	Alcúdia
Bauzá, Cosme	(1853-)	Ciutat de Mallorca
Beltran Oliver, Gabriel	(1884-)	Inca
Beltran Oliver, Llorenç	(1881-)	Inca
Bernat, Josep	(18...-)	
Binimelis Quetgles, Miquel	(18...-1925)	Ciutat de Mallorca
Bonnín Piña, Nicolau	(1879-1928)	Ciutat de Mallorca
Bou Bonet, Blai	(1848-1914)	Porreres
Calatayud Cerdà, Bartomeu	(1883-1973)	Ciutat de Mallorca
Canals Bauzá, Pau	(18...-1913)	Sóller
Cañellas, Francesc	(18...-)	
Cañellas Jaume, Pere Joan	(1845-)	Calvià
Canyelles Nadal, Jaume	(1888-)	Bunyola
Capllonch Rotger, Miquel	(1861-1935)	Pollença
Capó Arias, Josep Ignasi	(18...-1894)	Ciutat de Mallorca
Cardell Thomàs, Miquel	(1855-1946)	Llucmajor
Castellà Cerdà, Miquel	(1890-)	
Cerdà Cabanellas, Miquel	(1888-1955)	Pollença
Cerdà Colom, Pere Joan	(1878-1952)	Bunyola
Cerdó Carbonell, Bernat	(1874-1951)	Muro
Coll Tomàs, Pau	(18...-)	
Coll, Antoni	(18...-)	
Cortès Aguiló, Rafel	(1875-1949)	Ciutat de Mallorca
Cortès, Francesc	(18...-)	

Cubí, Francesc	(18...)	
Cuyàs, Vicens	(1816-1939)	Ciutat de Mallorca
Engroñat Estarellas, Joaquim	(1867-1930)	Ciutat de Mallorca
Enseñat Caparó, Antoni	(1846-1907)	Sóller
Estarellas Pascual, Andreu	(1898-)	Bunyola
Estarellas Pascual, Antoni	(1887-1944)	Bunyola
Esteve Blanes, Francesc	(1878-1964)	Artà
Ferrer Ferrer, Miquel	(1855-)	Ciutat de Mallorca
Ferrer Ginart, Andreu	(1887-1975)	Artà
Ferrer, Salvador	(18...)	
Font Rosselló, Joan de la Creu	(18...)	
Frontera de Valldemossa, Francesc	(1807-1891)	Ciutat de Mallorca
Garcia Vingut, Joan Antoni	(1882-1957)	Ciutat de Mallorca
Gayà Serralta, Bartomeu	(1898-)	Petra
Gelabert Cano, Andreu	(1873-1938)	Ciutat de Mallorca
Ginard Amorós, Rafel	(1898-)	Artà
Juncosa Iglesias, L.	(18...)	
Llabrés Verd, Rafel	(1836-1899)	
Llinàs Casellas, Sebastià	(1889-1921)	Artà
Lliteras Barceló, Benet	(1874-1912)	Porreres
Llobera, Josep	(18...)	
Llompert Rexach, Antoni	(1897-)	Inca
Llorens, Vicens	(18...-1901)	Ciutat de Mallorca
Marquès Garcia, Pere Miquel	(1843-1918)	Ciutat de Mallorca
Martínez Bisbal, Bartomeu	(1889-1967)	Sóller
Martorell, Pascual	(18...)	
Massot Beltran, Guillem	(1842-1900)	Ciutat de Mallorca
Massot Planes, Josep	(1875-1943)	Ciutat de Mallorca
Massot Planes, Melsion	(1870-1953)	Ciutat de Mallorca
Mestres, Rosa	(18...)	
Miralles Pocoví, Gabriel	(1855-1940)	Montuiri
Miralles Sbert, Sebastià	(18...)	
Montis, Francesc	(18...-1892)	
Morey Bonet, Andreu	(1810-)	
Moyà, Baltasar	(18...)	
Mudoy Truyols, Sebastià	1872-1934)	Alcúdia
Mulet Escarrer, Jaume	(1828-1897)	Porreres
Muntaner Nadal, Joan Aleix	(1863-1938)	Manacor
Negre Nadal, Miquel	(1884-1932)	Bunyola
Nigorra Barceló, Bartomeu	(1891-1968)	Felanitx
Noguera Balaguer, Antoni	(1858-1904)	Ciutat de Mallorca
Noguera, Honorat	(18...)	
Oliver Martín, Bartomeu	(1894-)	Felanitx
Oliver, Francesc	(18...)	Felanitx
Parera Morey, Andreu	(1861-1946)	Manacor
Parets Santandreu, Guillem	(1883-1973)	Santa Eugènia
Pastor Albertí, Bartomeu	(18...)	Sóller
Payeras Bonafè, Joan	(1876-1946)	Binissalem
Perelló, Bartomeu	(18...)	
Picó, Josep	(18...)	
Piña Forteza, Antoni	(1870-1944)	Ciutat de Mallorca
Piña Portas, Joaquim	(18...)	
Piña Tarongí, Ignaci	(1898-1963)	Ciutat de Mallorca
Planas, Mateu	(18...)	
Pol Juan, Antoni	(18...-1933)	
Pont Llodrà, Antoni	(1852-1931)	Manacor
Puig Salvà, Antoni	(18...-1917)	
Puigserver Barceló, Pau	(1880-1934)	Llucmajor
Ramis, Sebastià	(18...)	
Ramis Fonolleras, Antoni	(18...)	
Real Horrach, Francesc	(18...-1946)	Ciutat de Mallorca
Real Oliver, Salvador	(18...-1947)	Ciutat de Mallorca
Ribas, Guillem	(18...)	
Ribot, Sebastià	(18...)	
Ripoll Bauzà, Sebastià	(1899-1959)	Lloseta
Reinés Solivellas, Francesc	(1898-)	Manacor de la Vall
Roca Simó, Antoni	(1860-)	Ciutat de Mallorca
Roig, Jaume	(18...)	Ciutat de Mallorca
Roig Salvà, Guillem	(18...)	
Rosselló Barceló, Miquel	(1897-1959)	Sóller
Rosselló Llull, Lluís	(1858-1935)	Manacor
Rubí Barceló, Joan	(1882-1961)	Algaida
Sabater, Maria	(18...)	
Salas Seguí, Bernat	(1874-1932)	Campanet
Saletas Tortell, Josep	(1893-1923)	Ciutat de Mallorca

Orgue històric de l'església
del monestir de Santa Isabel
(Monges jerònimes de Ciutat)

Salvà Llopart, Miquel	(1855-)	Llucmajor
Samper Marquès, Baltasar	(1888-1963)	Ciutat de Mallorca
Samper Marquès, Julià	(1898-)	Ciutat de Mallorca
Sancho Nebot, Antoni	(1884-1961)	Son Servera
Santandreu Moragues, Joan	(18..-)	Petra
Serra Cardona, Miquel	(18..-1924)	
Servera Juan, Antoni Maria	(1886-1956)	Manacor
Simó Amengual, Bartomeu	(1837-)	
Siquier	(18..-)	Sa Pobla
Sureda, Honorat	(18..-)	
Sureda, Pere	(18..-)	
Terrassa Català, Francesc	(1896-1966)	Ciutat de Mallorca
Thomàs Sabater, Joan Maria	(1859-1941)	Ciutat de Mallorca
Torrancell Alomar, Antoni	(18..-)	
Torrancell Jaume, Antoni	(1881-1963)	Inca
Torrancell, Joan	(18..-)	
Torrens Busquets, Andreu	(1845-1927)	Santa Maria del Camí
Torres Trias, Bartomeu	(1840-1908)	Valldemossa
Tortell Simó, Miquel	(1802-1862)	Muro
Valls de Padrines Burguera, Joan,	(1844-1936)	Felanitx
Vicens, Antoni	(18..-)	Pollença
Vich Bennàssar, Bartomeu	(1862-1938)	Sencelles
Vich Bennàssar, Rafael	(1893-1945)	Felanitx
Xamena Sastre, Joan	(18..-1968)	Llucmajor

Certament podem dir que encara tots solament han estat intents de fer qualche cosa, en definitiva tot està per fer. Esperam molt dels nostres universitaris.

JOAN PARETS SERRA

Santa Maria del Camí, juny de 1978

NOTES

(1) CORBERA POU, Jaume; **Els Homes. Antoni Noguera parla del P. Aulí.** Setmanari Felanitx: 5-7-1975, pàgina: 5.

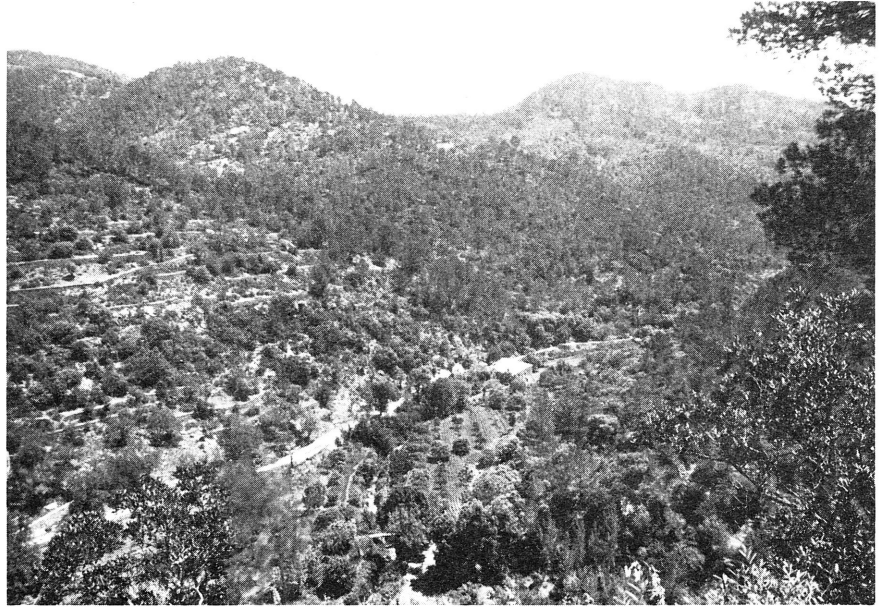
(2) PARETS SERRA, Joan - ROVIRA RAMIS, Jaume; **Índice Catálogo de las obras musicales de autores mallorquines, existentes en los archivos de la Diócesis, anteriores al siglo XX.** (Diccionario Biográfico de Compositores Mallorquines) Mallorca, 1956. (Treball inèdit).

La Germania a Santa Maria del Camí amb una intervenció d'En Joanot Colom

No és la meua intenció fer un estudi sobre l'origen i causes que motivaren l'aixecament de la Germania que no cabria en la brevetat d'un article, però així mateix vull recordar com investigadors diversos descriuen l'ambient d'aquella època. Pere d'Alcàntara Penya l'atribueix a: «El advenimiento al trono de España de un monarca extranjero, grande como emperador de Alemania pero pequeño como rey de Mallorca, el olvido casi completo en que la tuvieron (a Mallorca) sus sucesores y las malas cualidades de sus lugartenientes» (1). Quadrado, contrari als agermanats, confessa que els regents forasters i inquisidors estranys: «no eran sinó bandadas de buitres que venian a cebarse en el pueblo y más en la indefensa payesía» (2). I el nostre Paborde Bartomeu Jaume afegeix: «en aquella època sols se castigaven los delictes del poble baix e los dels nobles no sols se premiaven, si que tambe se fomentaven, e així no es extrany que succeïssen tantes bregues, avalots, etc. quals foren les de 1450 a 1463 y la terrible que s'anava disposant per l'any 1520» (3). Molt malament ho devia passar el poble de Mallorca quan en aquella tercera dècada del segle XV tan falta de mitjans de comunicació hi hagué un aixecament tan general, amb tanta força i amb tants homes que hagueren de donar la vida.

La vila de Santa Maria del Camí es compta entre les altres de Mallorca que s'alçaren al crit de «que pach qui deu». Estaven de part de l'aixecament des de la majoria de principals propietaris, fins a gent més humil. Hi veim entre els primers els Jaume de Coanegra i els de l'Arbossar, els Canyelles de Son Llaüt, de Son Barca i de Buc, els Seguí de Son Seguí. I de la part que ara pertany a Santa Eugènia els Busquets de les Coves, els Mascaró i els Bibiloni. En canvi no hi prenen part els Canyelles de Terrades, i els del Torrent Fals ni els Fiol de Son Verdera (4).

El principal propietari del terme era Alfons Torrella que entre altres béns posseïa la cavalleria de Santa Maria del Camí que s'estenia des dels camins Sencelles-Palma i Coanegra-Palma i des del camí dels moliners fins al terme de Marratxí; al seu centre és on hi ha el casc de població. Aquesta cavalleria havia estat instituida per

Vall de Coanegra, on vivien els capdavanters de la Germania i on indubtablement aqueixa es conjurà.

Bernat de Santa Eugènia i regulada pel Rei Sanç de Mallorca, l'1 de setembre de 1315. Tenia un cavall forçat en defensa de l'illa (5).

Tots els qui habitaven dins aquesta demarcació havien de pagar alou i delme al cavaller. Per un contracte d'arrendament d'una part de la cavalleria a Antoni Canyelles de 16 d'octubre de 1536 a més de la quantitat estipulada per l'arrendament Canyelles ha de pagar al Torrella «cinc quarteres de forment per delme a mí com a cavaller i senyor de dita cavalleria» (6). El poble avorria aquests alous i delmes i ja havia causat danys als béns del cavaller durant l'aixecament dels pagesos. Joan Torrella en demanava indemnització el 5 de desembre de 1457 (7).

DECLARACIÓ D'ALFONS TORRELLA SOBRE ELS DANYS DE LA GERMANIA

Comença el mateix Alfons Torrella manifestant que ha «posada la sua vida a tots perills per lo servey de la cesarea magestat en ua reducció de la present ylla y ciutat... portant la ban-

dera real» i seguidament dona compte dels danys soferts a causa de la Germania que sumen el valor de 1.474 lliures. En aquesta curiosa nota anomena totes les joies, robes i altres coses que li feren malbé i el seu corresponent valor. Fins i tot desaparegué el cavall, i l'arnesa pròpia del cavaller fou destruïda. De tot exigeix indemnització com és per ex. de l'any que les terres i molins no produïren res i de les despeses per fugir ell, la seva família i alguns esclaus a València (8). No vull dir que a tots aquest danys els hi produïssin a Santa Maria ja que tenia béns a ciutat on habitava ordinàriament i en tendria segurament a altres parts.

(1) Consideraciones sobre el levantamiento de los Comuneros. Palma, 1870.

(2) Islas Baleares, pag. 349. Barcelona, 1888.

(3) Cronicón Mayoricense de A. Campaner, pag. 223.

(4) A.H. 4806, fl. 135.

(5) Arxiu Torrella, armari, 10, lligall 16.

(6) A.H. P.B. 234-1234, fl. 16v.

(7) A.H. 4803 fl. 79.

(8 i 9) A.H. Germania 778.

Alfons Torrella o la seva esposa feren portar joies d'or, argent i altres coses de valor, segurament per salvar-les, a la parròquia de Santa Maria del Camí, situada dins la seva cavalleria, però així i tot les hi robarren. Foren descoberts els dos lladres, als qui el cabdill de la Germania Joanot Colom feu penjar sense contemplacions. No es tractaria de lladres comuns perquè no consta que perjudicassin en res la parròquia. Deixem parlar els documents originals:

Declaració de Pere Gual, sastre, el 20 de maig de 1523: «Primo dix que ell havia entes a dir moltes vegades al dit Mossen Alfonso Torrella que tenia roba en la iglesia de Santa Maria y li ha dit que hi tenia manilles de or y anells y ballestes y altres coses de or e va dir el dit Mossen Torrella que tota la roba li havien presa de dita sglesia e ha dit ell... essent en Valencia que penjaren en Rafel Pons y en Malia perque havien furtada la roba de la dita sglesia».

Declaració de «Lo Reverent Pere Pins, comanador de St. Antoni el 21 de maig de 1523 lo qual jura. Primo fonch jurat per ell perque dix que ell ha oit en Mossen Alfonso Torrella y la senyora sa muller que li havien furtada molta roba de la sglesia de Santa Maria del Camí ahon tenia la dita senyora y lo dit Mossen Alfonso que hi tenia molta roba ço es diament, smerarda y altres anells, perles y moltes penitencies ab senyal dor y dos o tres corretges y molta altra roba de li, de modo que es veu investigació que la havia presa y en Joanot Colom feu pendre en Malia y en Rafel Pons y pejarenlos per dit furt y ells han vist com han tornada a la dita senyora dos trossos de pavelló y algunes camisses y tovalles y tovalloles y altres en una confessió tornaren dos o tres trossos de li y hun collar y alguns bocacalls y deien que eren de la roba que havien presa de la dita sglesia de Santa Maria del Camí».

En l'esmentada declaració de danys, el mateix Alfons Torrella declara en tres ocasions distintes: «Me dona lo everent Comanador de Sent Antoni anen Sàmpol y Farrer not. per mana-

ment den Colom tres ducats per cobrar part de la roba que fonch restituida ultra lo que es signat en aquest memorial».

«Com la resta aya cobrat ma muler de Malia y Rafel Pons que penjà en Colom per dit furt, me feren».

«Com a resta aya cobrat ma muler de dit Colom» (9).

Quadrado diu de Joanot Colom: «Desórdenes, tumultos, muertes y saqueos fueron los únicos medios que empleó sin más objeto que la vengaza» (10). L'actuació de Colom en aquest cas concret de Santa Maria és totalment oposada a les paraules de Quadrado, se l'veu més bé un home justicier fins i tot amb un contrari de la Germania.

INVASIÓ DE SON TORRELLA EL GOVERNADOR MANA RETORNAR ELS BENS SEGRESTATS

Altra branca dels Torrella tenia a Santa Maria la possessió anomenada Son Torrella «la senyora Margarida, muller de Mossen Jacme Arnau Torrella, donzell, quondam» l'administrava pels seus fills Joanot i Pere (11).

Els agermanats de Santa Maria «en virtut de certes letres» s'apoderaren de 200 ovelles del producte de la venda de les quals, Joan Bibiloni, clavari de la Germania anava repartint per jornal entre els santamariers que prenien part al setge d'Alcúdia (12) i s'incautaren també de béns i fruits (13).

Les «certes letres» esmentades eren les següents, del 13 de maig de 1522 dirigides als batles de tots els pobles: «Quant requests sereu per lo portador de la present procehigau a la capcio de penyores... de qualsevulla persones axi recluses dins la vila de Alcudia com de aquelles que heuran donat socors, favors y ajuda e heuran procurada la armada de una galera y certes fustes qui es arribada en lo port de Alcudia» (14).

Com que aquest no seria el cas de la propietària de Son Torrella, el 21 següent el Governador manava al batle de Santa Maria: «Referent als béns de la senyora Torrella manam que vistes les presents solteu e alibereu en lo dit

sequestre e empara feta en los fruits y bens, en la present manam esser soltada y restituir en la primera libertat que la dita senyora los tenia. E no fassau lo contrari» (15).

Es un cas semblant en part a l'anterior; en plena Germania el Governador mana al batle de Santa Maria, tornar els béns presos a la senyora de Son Torrella.

I encara en tenc altres dues proves de menor importància, en dues cartes dirigides del Governador al batle de Santa Maria. La primera es de l'1 d'abril de 1522 i en ella es mana que no es faci pagar les talles a la senyora Torrella perquè viu a Ciutat (16); en la segona que no s'obligui a pagar a Mossen Jacme Portell «per les guardes de Alcúdia perque hague pagat e contribuït en la present Ciutat» (17). Portell seria un ciutadà que posseiria béns a Sta. Maria.

Quadrado a través de tot el capítol VI de les seves «Islas Balears» no atribueix als agermanats sinó desordres, furts i morts. A través d'aquests casos es veu que la direcció de la Germania de la capital també volia administrar justícia i que es tenia reservat el poder d'efectuar segrests

EL TERRIBLE CÀSTIG

Fracassà com sabem l'aixecament de la Germania. La vila de Santa Maria del Camí, que en 1517, quatre anys abans comptava amb una població aproximada d'uns quatre-cents habitants (18) hagué de suportar els següents càstigs. Entre els condemnats a mort el 27 de juliol de 1523 hi figura en Nofre

(10) Divulgaciones bibliográficas de José de Oleza, pag. 93. Palma 1954.

(11) LI.C. 268 fl. 243.

(12) LI.C. 277 fl. 4v.

(13) LI.C. 269 fl. 71.

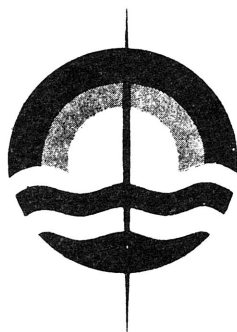
(14) LI.C. 268 fl. 135.

(15) LI.C. 268 fl. 187.

(16) LI.C. 268 fl. 177.

(17) LI.C. 268 fl. 244.

(18) La Demografía de Mallorca a través del impuesto del morabatí B.S.A.L. N.º 820-821.

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

Jaume de Coanegra (19), que indubtablement seria l'instador del poble. El Paborde Jaume diu, sens manifestar d'on treu la notícia —tal volta ho sabés per tradició familiar— que fugí de ca seva i s'amagà a casa d'uns parents a Porreres, on fou descobert i allà mort a la plaça del poble (20). Els seus béns foren confiscats. Es difícil situar ca seva ja que els Jaume tenien propietats diverses a Coanegra.

L'1 d'octubre següent era condemnat Vicenç Far a cent lliures de multa (21). També era de Coanegra. Son Far està situat a l'esquerra abans d'arribar a Son Pou, encara es conserven les cases amb el portal de pedra viva.

Amb data del 29 d'octubre de 1524 foren condemnats 44 santamariers amb un total de 1.974 ll. (22), però no deu ser la quantitat total perquè l'any 1541 ja duien pagades 2.039 ll. Anaven pagant un poc cada any. Quan moria un dels compostats —així eren anomenats els castigats a causa de la Germania— el deute passava als seus hereus (23).

La Corporació Municipal també fou multada. A 3 de novembre de 1529, encara donava la crescuda quantitat de 100 ll. a Mossèn Alfonso Torrella «no

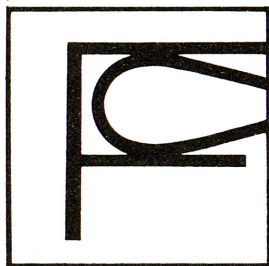
per dans sinó perquè fos protector de dita vila en lo temps que serà composta» (24).

Les actes municipals contenen la gran pobresa i necessitat de la vila per poder satisfer la composició. Així la del 2 de febrer de 1530. «Com la present vila estava en molt gran necessitat per los grans carrechs e pagaments de la composició y per lo que necessita e forments y que ell (el jurat qui parla) tendria per bo que fossin manlevales doscentes cinquanta lliures». El 21 de març de 1521: «No ignoren les savieses vostres la gran necessitat en que sia posada aquesta nostra vila que si no prenim forment spera o no manlevam diners no cal aquestes festes (serien les de Pasqua) sinó que la gent se pos a robar». I encara el 30 de març de 1534: «Se son fetes moltes execucions a la vila per la composició y ningú no te modo de pagar» (25). Les execucions consistien en què el qui no tenia diners se li prenién objectes equivalents al valor del diner que havia de satisfer.

- (19) R.P. 2042 fl. 17v.
 (20) Arbre genealògic de la seva família, manuscrit.
 (21) R.P. 3937 fl. 17.
 (22) A.H. 4806 fl. 135.
 (23) R.P. 3937 fls. diversos.
 (24) Ll.C. 279 fl. 161.
 (25) Actes municipals sopiades dels Llibres de Suplicacions de l'A.H.M. de les dates corresponents. Totes les sigles són de documents de l'A.H.M.

JOSEP CAPO JUAN

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugènia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

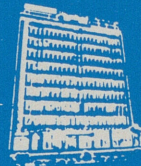
un diari

per a tots els mallorquins

CAIXA DE PENSIONS
PER A LA VELLESA I D'ESTALVIS

"la Caixa"
de Catalunya i Balears

**70 Oficines a les Illes Balears
al servei de l'Estalvi i del Crèdit**

Delegació General de Balears:

Av. Alexandre Rosselló, 40 - CIUTAT DE MALLORCA

Oficines Centrals:

Via Laietana, 56 a 62 - BARCELONA

**Deu anys de fidelitat al nostre
poble i a la seva cultura**

**Volem ser un instrument indispensable
d'informació i comunicació
per a les Illes**

Col·laborau. Feis-vos-ne subscriptor.

Apartat 619 - Ciutat de Mallorca

Recordau els dos números nostres darrers:

Ordenació del territori